

OSLO SPEILET

4 LINDBERG SOM BOSTED
- SEKS ÅR MED OMRÅDELØFT

12 BARN OG UNGE PÅ GRØNLAND
OG TØYEN

24 ØKT BARNE- OG UNGDOMS-
KRIMINALITET I OSLO

32 FORTSATT BEFOLKNINGSVEKST
I OSLO

42 FLYTTEATFERD
I ENDRING

INNHold

04

LINDEBERG SOM
BOSTED – SEKS ÅR
MED OMRÅDELØFT

12

BARN OG UNGE PÅ
GRØNLAND OG TØYEN
– TRANGE INNEROM
OG RISIKABLE UTEROM

24

ØKT BARNE- OG
UNGDOMSKRIMINALITET
I OSLO

32

FORTSATT
BEFOLKNINGSVEKST
I OSLO

42

FLYTTEATFERD
I ENDRING
- FLYTTING MELLOM OSLO
OG RESTEN AV LANDET

OSLOSPEILET ble utgitt første gang i 1991 og presenterer sentral informasjon og faktabaserte analyser til bruk for kommunens politiske og administrative ledelse og andre interesserte.

Forsidefoto: Sebastian Diaz Linnerud

Ansvarlig redaktør: Kommunaldirektør Arild Sundberg, Byrådsavdeling for finans

Redaktører: Nils Petter Strand og Silje Ohrem, Byrådsavdeling for finans

Redaksjonsråd: Jan Motzfeldt Dahle (Byrådsavdeling for oppvekst og kunnskap), Peter Austin (Byrådsavdeling for byutvikling), Kristen Sollesnes (Byrådsavdeling for miljø og samferdsel), Bjarne Haslund (Byrådslederens kontor), Ronny Kristiansen (Plan- og bygningsetaten), Morten Fraas (Byrådsavdeling for næring og eierskap), Elisabeth Bøe (Byrådsavdeling for eldre, helse og arbeid), Silje Ohrem (Byrådsavdeling for finans) og Nils Petter Strand (Byrådsavdeling for finans)

«Jeg er født i Oslo. På Aker sykehus. Bodd på Stovner hele livet. Jeg kjenner ikke det landet foreldrene mine kommer fra. Ikke i det hele tatt. Jeg kjenner Stovner. Gutter i hettegensere foran store blokker. Damer med hijab og barnevogn. Gamle nordmenn som røyker og spiller bingo. Det Stovner. Blokk-Stovner. Ikke hus-Stovner. Det er forskjell. Alle på Stovner vet det. Hus-Stovner er det stedet du går på epleslang. Blokk-Stovner er det stedet som gjør at Stovner er mørkerødt på Aftenpostens kart over bydelene i Oslo. Som en dråpe blod har truffet avisapiret. »

Utdraget over er hentet fra boken «Tante Ulrikkes vei» som Zeshan Shakar vant Tarjei Vesaas debutantpris for i år. Det er slik en av hovedkarakterene i boken, Mo, beskriver området han vokser opp i. Teksten peker på et dilemma som blant annet vi som redaktører av Oslospeilet står i. Innbyggerne fra noen deler av Oslo opplever igjen og igjen at de og stedet de bor blir «hengt ut» i media og forskningsrapporter o.l. I dette nummeret av Oslospeilet presenterer vi i to artikler områder i Oslo som er blitt beskrevet som et «utsatt lokal-område», med sammensatte utfordringer knyttet til både fysiske og sosiale forhold. Samtidig trenger vi som kommune å sette problemer «på kartet», blant annet for å vite hvor det er behov for å sette inn ekstra innsats. En slik type ekstra innsats er «områdeløft», som omtales i artiklene, om henholdsvis Lindeberg og Tøyen/Grønland. Begge artiklene er skrevet av forskere, som er engasjert i forbindelse med områdeløftene. NIBR har evaluert hva seks år med områdeløft har gitt befolkningen på Lindeberg, mens AFI har gjennom to omfattende stedsanalyser, først på Tøyen, deretter på Grønland, levert Oslo kommune et kunnskapsgrunnlag for hvilke tiltak det er behov for i disse områdene.

I løpet av våren har det vært mye oppmerksomhet rundt økende kriminalitet blant ungdommer i Oslo, særlig i noen deler av byen. I artikkelen «Barne- og ungdomskriminaliteten i Oslo» presenterer Oslo politidistrikt i samarbeid SaLTø-sekretariatet i kommunen statistikk som viser økning i kriminalitet utført av barn og unge under 18 år. Artikkelen går også inn på hva slags type kriminalitet det er snakk om og viser at gjengangere står for en stor andel av kriminaliteten.

Oslo har vokst mye over flere år, og mellom 2007 og 2015 hadde Oslo en folketilvekst på 10 000–15 000 hvert år. I løpet av de siste par årene har veksten avtatt. Likevel viser Oslo kommunes befolkningsframskrivninger at folkemengden sannsynligvis kommer til å fortsette å vokse betydelig – om enn ikke like raskt. Hvorfor det kan forventes betydelig befolkningsvekst til tross for et lavt flytteoverskudd, lav fruktbarhet og en kommende eldrebølge, forklares i den fjerde artikkelen.

Mo sin beskrivelse avslutter slik: «Og på dagen så jeg familien til Thomas A. og andre barnefamilier bære pappesker og møbler inn i varebiler som skulle til Ski og Nittedal og Skedsmo». Oslospeilet avslutter med en artikkel som analyserer statistikk bak en økende utflytting fra Oslo, spesielt til Akershus.

LINDEBERG SOM BOSTED – SEKS ÅR MED OMRÅDELØFT

Seks år med Områdeløft Lindeberg har vist at det nytter med områderettet innsats for å øke trivsel, deltakelse og stedstilhørighet. Områdeløftet har bidratt til at beboerne opplever positive endringer i området, både i form av fysisk oppgradering i uteområdene og flere sosiale møteplasser.

Av Marit Ekne Ruud og Guri Mette Vestby,
By- og regionforskningsinstituttet NIBR,
OsloMet – storbyuniversitetet

Områdeløft Lindeberg startet opp i 2011, og var del av Groruddalssatsingen som pågikk fra 2007 til 2016.¹ Områdeløftet inngikk i den delen av satsingen som hadde søkelys på bo- og nærmiljø.² Områdene som ble valgt ut var blant de mest levekårsutsatte boligområdene i Groruddalen. Etter hvert ble områdeløft som metode tatt i bruk i andre områder både i Oslo og andre byer.³ Områdeløftene i Oslo finansieres som et spleiselag mellom staten og kommunen. Bydelene har ansvaret for planlegging og gjennomføring av lokale innsatser, i samarbeid med andre offentlige eller private aktører og befolkningen.

I Områdeløft Lindeberg var målene å skape inkluderende møteplasser og å få opp lokalt engasjement blant beboerne i området. Tiltakene dreide seg både om fysiske oppgraderinger av møtesteder og uteområder, sosiale tiltak for ulike beboergrupper, innsats for å styrke nettverk av frivillige organisa-

¹ I 2017 startet en ny tiårig Groruddalssatsing der områdeløftmetodikken videreføres og videreutvikles gjennom Delprogram nærmiljø. Det er i tillegg et Delprogram for sysselsetting og et Delprogram for oppvekst og utdanning.

² Groruddalssatsingen 2007–2016 var strukturert i fire programområder: 1: Miljø og transport, 2: Alna, grønnstruktur, idrett og kulturmiljø, 3: Bolig- by og stedsutvikling og 4: Oppvekst, utdanning, levekår, kulturaktiviteter og inkludering.

³ I Oslo ble det satt i gang områdeløft på Tøyen i 2014 og på Grønland i 2018.

SAMMENDRAG

- Som del av Groruddalssatsingen har det gjennom seks år vært gjennomført et områdeløft på Lindeberg. Målene var å skape inkluderende møteplasser og få opp lokalt engasjement blant beboerne i området.
- Lindeberg var og er en av delbydelene i Groruddalen som skårer relativt dårlig på sentrale levekårsindikatorer, og mange av de som bor der er barn.
- I løpet av de siste årene har netto utflytting fra bydelen snudd til netto innflytting.
- Beboerne trives på Lindeberg, og føler seg trygge der. I løpet av perioden med områdeløft, har tilfredshet med møtesteder og med kvaliteten på uteområdene – inkludert lekeapparater – gått betydelig opp.
- Flere har blitt aktive i nærmiljøet. Det handler blant annet om at «Lindeberg-lokalet» er utviklet til en møteplass med ombruksstasjon, frivillige organisasjoner m.m., som blir mye brukt av beboerne.
- De ulike tiltakene bygger opp om hverandre, og har positive ringvirkninger.
- Områdeløftet på Lindeberg har vist at relativt enkle tiltak kan bidra til forbedring i hvordan beboerne opplever området.

sjoner, samt tiltak rettet særlig mot de private sameiene i Lindeberglia med mye utleie. Det ble særlig satt søkelys på ett av boligområdene som scoret lavt på levekårsvariablene. Fram til 2016 ble det til sammen gjennomført 28 store og små tiltak i hele Lindeberg-området. Innsatsen på Lindeberg ble videreført inn i ny Groruddalssatsing da denne startet opp i 2017, og avsluttes ved utgangen av 2018.

Etter de tre første årene med områdeløft på Lindeberg ønsket Bydel Alna en analyse for å se om de tiltakene som var satt i gang traff beboernes behov og ønsker, og hvilke typer innsats det var behov for i den siste del av satsingsperioden. NIBR fikk oppdraget med analysen i 2014 (Ruud og Johannessen 2014), og mot slutten av områdeløftet gjennomførte NIBR en tilsvarende kartlegging for å se om de siste årene av innsatsen hadde gitt ønsket måloppnåelse (Ruud og Vestby 2017).

Denne artikkelen er basert på resultatene fra de to studiene som NIBR gjennomførte for å kartlegge beboernes erfaringer med områdeløft på Lindeberg. I artikkelen vises de viktigste funnene fra analysene der vi legger vekt på i hvilken grad tiltakene i Områdeløft Lindeberg «traff» i forhold til målene med områdeløftet, samt hvordan vi gikk fram i innsamling av data. Et spørsmål som også drøftes er i hvilken grad det er mulig å måle effekter eller virkninger av områderettede tiltak som har et relativt kort tidsspenn. Den første kartleggingen ble foretatt tidlig i områdeløftet, og selv om det var flere tiltak som var satt i gang kan man i ett

slå fast at analysen også var en form for nullpunktsanalyse⁴, fordi en tilsvarende analyse ble gjentatt tre år etter. Begge kartleggingene hadde søkelys på beboernes erfaringer og opplevelser av Lindeberg, og på om området hadde endret seg i løpet av de foregående tre årene.

Først i artikkelen presenterer vi nærmere hva områdeløftmetodikken dreier seg om.

Hva er et områdeløft?

Områdeløft i Oslo gjennomføres som helhetlige og koordinerte innsatser i utsatte byområder og varer i flere år, ofte fem til syv år. Områdene i Oslo utgjør grovt sagt en delbydel og har fra 3 000 til nærmere 10 000 innbyggere. Med utsatte områder menes områder der store deler av befolkningen scorer under gjennomsnittet på en rekke levekårsvariable, som lavere inntekt, lavere utdanning, færre sysselsatte og at flere lever av offentlige overføringer enn i andre områder. Det kan også være flere unge som dropper ut av skolen. I tillegg er det ofte behov for nærmiljøtiltak som fysisk oppgradering av offentlige uterom. Synlige symptomer på en negativ utvikling kan være slitte fellesområder eller tomme butikklokaler i sentrene. Noen områder mangler gode lekeplasser eller fritidstilbud til ungdom, eller det er tungt å drive lag og foreninger. Det kan være områder der naboer vet lite om hverandre eller at mange føler seg utrygge – enten de

⁴ Se M.E Ruud: Riktig kunnskap – viktig kunnskap. Håndbok 3 fra Groruddalssatsingen 2007–2016.

Ny lekeplass. Foto: Roy Tjomsland

Ny undergang under E6. Foto: Ellen Jarli

har grunn til det eller ikke. I slike områder er det en del av de som har penger til å skaffe bolig andre steder som vurderer å flytte.

For å kunne ivareta en helhetlig tilnærming anvendes ulike metoder, tiltak og strategier, og det er særlig søkelys på å *involvere lokale aktører i prosessen*. Det inkluderer beboergrupper i alle aldre og med ulike bakgrunner, det lokale organisasjonslivet og næringslivet, ansatte i skoler og de som jobber med tjenestetilbudet i området. Det benyttes både sosiale, kulturelle og fysiske virkemidler. Kunnskapen som inngår i områdeløftene og som danner grunnlag for hvilke tiltak som skal iverksettes kombinerer «harde fakta» om fysiske forhold og levekår i befolkningen, med kvalitativ kunnskap om lokalsamfunnets opplevelser, behov og ønsker.

Metodene i våre prosjekter

Spørsmålene vi så nærmere på handlet om følgende tre temaer: trivsel og trygghet, Lindeberg som oppvekststed, og møteplasser og deltakelse i lokalmiljøet. Disse temaene følger også i stor grad de tre strategiene i «Programplan for områdeløft på Lindeberg 2016»: *strategier for gode oppvekstmiljø, bomiljøtiltak i utsatte boområder og attraktive møteplasser*, selv om det er særlig søkelys på spesifikke tiltak i denne siste fasen.

Funnene i den første undersøkelsen viste flere forhold som beboerne ønsket å bedre, og innsatsen i områdeløft de siste årene innrettet seg i stor grad etter disse ønskene.

I begge undersøkelsene brukte vi den samme metodiske tilnærmingen, en *spørreundersøkelse* til beboere i område som ble gjennomført i samarbeid mellom NIBR og lokalmiljøet. I den siste analysen

benyttet vi også *statistikk om levekår*, samt at vi gjennomførte *fokusgruppeintervju* med representanter fra foreninger og organisasjoner. I spørreundersøkelsene var vi ute etter å kartlegge beboernes oppfatninger og erfaringer med Lindeberg. Tanken bak var at beboere er viktige informanter når det gjelder erfaringer knyttet til området, både om generell trivsel, lokal deltakelse og bruk av møteplasser i området. Det var derfor av stor betydning at undersøkelsen fanget opp ulike beboergrupper som kunne gi tilbakemeldinger ut fra sine ståsteder, enten det dreide seg om unge,

Bedre belysning av gangveier. Foto: Tore Field

Jerikobakken med lyskunst. Foto: Tore Fjeld

eldre eller barnefamilier, og beboere med både norsk og utenlandsk bakgrunn. Det var særlig viktig å nå ut til familier med innvandrerbakgrunn. Denne gruppen blir ofte underrepresentert i slike undersøkelser. I tillegg har det vært viktig å få stemmer fra forskjellige boligområder for å sikre en viss mengde svar som grunnlag for videre sammenligning. For å få med ulike beboergrupper ble spørreundersøkelsene gjennomført med lokale ildsjeler, et lokalt intervjukorps som ble rekruttert av prosjektmedarbeiderne i områdeløftet.

Ved bruk av lokale beboere og folk som kjenner området godt ble det sikret en viss mengde svar og med en viss spredning på ulike beboergrupper og boligområder. Erfaringer fra større surveyundersøkelser som sendes elektronisk til beboere i levekårsutsatte områder er at svarprosenten ofte blir lav og at det er ressurskrevende å få opp svarprosenten. I tillegg viser erfaringene at man ikke får svar fra alle kategorier beboere (se f.eks. Cowi 2013: Ammerud – omdømme og levekår, og Ruud m.fl. 2016: Områdeløft Ammerud). Selv om større surveyundersøkelser får inn langt flere svar enn i våre kartlegginger, var vi godt fornøyd med at det ble intervjuet 121 beboere i første kartlegging og 106 beboere i den siste, jevnt fordelt på både alder, kjønn og innvandrerbakgrunn.

Levekårsutfordringene på Lindeberg

Da områdeløftet startet i 2011 var Lindeberg en av delbydelene i Alna som scoret relativt dårlig på sentrale levekårsindikatorer, noe som også var tilfelle i sluttfasen av områdeløftet. Utfordringene var særlig knyttet til høy andel leieboliger, lav inntekt,

trangboddhet og avhengighet av sosialhjelp, og dette var særlig relatert til et bestemt boligområde. I tillegg utmerket Lindeberg seg som den delbydelen i Alna som hadde størst andel barn under 19 år, noe vi fant også i 2017. I løpet av seksårsperioden var det en jevn økning av beboere med innvandrerbakgrunn fra asiatiske og afrikanske land. I det mest levekårsutsatte boligområdet hadde 78 prosent bakgrunn fra disse landene. I tillegg lå andelen sysselsatte i 2015 under gjennomsnittet for bydelen.

Samtidig som levekårsindikatorerne viser omtrent de samme tendensene gjennom denne seksårsperioden, viste flytteaktiviteten på Lindeberg en endring fra 2014 til 2016. Flere flyttet inn til delbydelen enn ut, noe som avvek fra naboområdene i bydelen. Dessuten var det svært få beboere med norsk bakgrunn som flyttet ut, noe som også avvek fra naboområdene.

Trivsel på Lindeberg

Et interessant funn fra den første undersøkelsen var at de aller fleste informantene trivdes og følte seg hjemme i området, selv om de i intervjuene pekte på flere forhold på Lindeberg som de var mindre fornøyd med. Det var flere indikasjoner på trivsel. Svarene viste at beboerne følte seg trygge i området, vi fant stor grad av nabokontakt og informantene fortalte om relativt stabile bomiljøer med lite flytteaktivitet. Det som beboerne savnet var flere benker og steder man kunne sitte ute, og de var ikke like fornøyd med ryddighet og vedlikehold i uteområdene.

Fra ombrukstasjonen på Lindeberglokalet. Foto: Ellen Jarti

Undersøkelsen tre år senere bekreftet stor grad av trivsel blant beboerne på Lindeberg. Områdeløftet hadde i tillegg bidratt til en ytterligere bedring for beboerne gjennom opprusting av uteområdene og støtte til borettslagsarbeid i Lindeberglia. For eksempel hadde tilfredshet med møtesteder og med kvaliteten på uteområdene gått betydelig opp siden forrige undersøkelse, og andelen som følte utrygghet på kveldstid hadde gått litt ned. Andre tendenser viste at det fremdeles var behov for innsats. Ett eksempel er at selv om flere beboere var trygge ute, kom det fram at det fremdeles var behov for mer lys på gangveiene.

I den siste undersøkelsen var det færre beboere som kjente andre i nabolaget med annen landbakgrunn enn dem selv. Dette til tross for at andelen av beboere med f.eks. landbakgrunn fra asiatisk og afrikanske land hadde økt fra 45 prosent i 2014 til 50 prosent i 2017. Årsaken til at færre kjenner naboer med annen bakgrunn enn dem selv kan være flere. Det kan være utslag av tilfeldig variasjon i datamaterialet. Det var flere eldre informanter med lang botid og som kanskje holder seg til «de kjente» i den siste undersøkelsen.

Oppvekstmiljøet for barn og unge skåret relativt høyt på skalaen over tilfredshet både i den første og den andre kartleggingen. Andelen som var fornøyd med lekeapparatene i området gikk likevel betydelig opp i den siste undersøkelsen, og barn opplevde økt stolthet over lekeområdene i nærmiljøet. Funnene fra begge undersøkelsene viste også at ungdom er fornøyd med tilbudene på Lindeberg. Det ble etablert flere tilbud til ungdom

etter første kartlegging, blant annet en ny ungdomsklubb.

Møtesteder i bruk

Gjennom Områdeløft var det i de første årene satt i stand en del utendørs møteplasser på Lindeberg, som både var rettet mot barn og unge, og generelt mot alle i området. Undersøkelsen fra 2014 viste at møteplassene i nærmiljøet ble brukt av de fleste beboerne – noen mer enn andre. Det ble likevel etterspurt flere tilrettelagte møteplasser. Dette var blant de prioriterte tiltakene i Områdeløft, og selv om noe var gjort var det behov for mer.

I løpet av den siste perioden ble det særlig satt søkelys på å utvikle Lindeberglokalet til en møteplass for lokalbefolkningen. Lindeberglokalet er lokalisert på senteret og var tidligere et butikk-lokale som ble tatt i bruk i 2014 som et stikk-innom-kontor i områdeløftet. Den første tiden var det få som kjente til lokalet. Etter hvert ble lokalet tatt i bruk av frivillige organisasjoner og foreninger til møter etc. Lokalet ble utviklet til blant annet også å omfatte en Ombruksstasjon i den siste perioden. Der kan beboere levere gjenstander og bøker de ikke lenger har bruk for, og ta med seg hjem det de ønsker. De siste par årene har dette lokalet utviklet seg til å bli en viktig møteplass for frivillig aktivitet både formiddager og ettermiddager. Bruk av lokalet er basert på tillit, der de som vil benytte stedet etter stengt tid kan låse seg inn. Funnene viser at Lindeberglokalet brukes mye av beboerne.

Økt deltakelse i organisasjonsliv og organiserte aktiviteter i lokalmiljøet

Den første undersøkelsen viste at beboerne var lite aktive i nærmiljøet i fritiden, særlig i organiserte aktiviteter. Derimot fant vi at over halvparten oppga at de brukte tilbud og naturen i lokalmiljøet. Det var særlig barn som var nøkkelen for å engasjere seg og for å bruke fritiden i lokalmiljøet. Dette var i tråd med det som andre undersøkelser og annen forskning viste.

Antallet som var aktive i nærmiljøet hadde gått betydelig opp i den siste undersøkelsen. Dette handler både om uorganiserte aktiviteter og frivillige organisasjoner. Det ble lagt stor vekt på å få opp den lokale deltakelsen i befolkningen i den siste perioden i områdeløftet, og mye av dette var relatert til aktiviteter og arrangementer i Lindeberg-lokalet og i andre lokale møtesteder både for barn, unge og barnefamilier. Disse funnene viste at det var et stort behov for tilgjengelige lokaler for møter og aktiviteter sentralt i lokalmiljøet.

Vurdering av boligsosiale tiltak var utenfor rammen av disse analysene. Men både tiltak som handlet om etablering av sosiale møtesteder, fysisk oppgradering og tilrettelegging av uteområder i nærmiljøet, samt mobilisering av deltakelse og frivillighet, bidro til positive ringvirkninger i de sårbare bomiljøene.

Samspill mellom ulike tiltak

Selv om vi har behandlet de tre temaene hver for seg i analysen, bygger tiltakene i all hovedsak opp om hverandre og må derfor ses i sammenheng. For eksempel vil utvikling av leke- og aktivitetsområder som fungerer som attraktive møteplasser samtidig være en styrke for oppvekstmiljøet og for det sosiale nærmiljøklimaet. Når et slikt sted blir attraktivt å bruke for de som ønsker å leke eller trene, viser det seg at det fører til nye bekjentskaper blant barnefamilier og på tvers av generasjoner siden besteforeldre også er med hit. Eller beboere som tidligere ikke var i aktivitet kommer seg ut og opplever bedre helse.

Når beboere og folk som jobber i bydelen forteller om Lindeberg, hva som har skjedd de siste årene, hva som er blitt bedre eller hva som er utfordringer, så er ikke fortellingene «inndelt» etter strategiene. Enkelttiltak har positive effekter på flere områder. Dette kalte vi samspillseffekter i midtveisevalueringen av Groruddalssatsingen 2007–2016. Samspillseffekter oppstår når positiv måloppnåelse på ett felt har positiv innvirkning på måloppnåelsen på et annet. Tiltak kan spille hverandre gode, eller ett tiltak kan ha effekter på andre forhold som ikke var hensikten.⁵

⁵ Ruud m.fl. 2011, s. 197.

Foto: Marianne Gjærv

Hva har vi lært fra områdeløft Lindeberg?

Et spørsmål er hva en kan forvente av endringer på bakgrunn av et områdeløft. Selv om områdeløft er begrunnet i velferdspolitiske mål, betyr det ikke at et områdeløft kan løse de store utfordringene i et levekårsutsatt område. Selv om alle understreker hvor fint det fysiske er blitt på Lindeberg, så er det mange familier som sliter økonomisk. Det sier seg selv at denne typen nærmiljøtiltak ikke endrer beboeres tilknytning til arbeidslivet, inntekter eller trangboddhet. Det er heller ikke målet i et områdeløft. Målene i områdeløftene retter seg mot stedet, og ikke mot individuelle levekår. Målene dreier seg først og fremst om at nærmiljøkvaliteter skal styrkes og at innsatsen skal bidra til inkluderende lokalsamfunn der flere er aktivt deltakende. I begrepet nærmiljøkvaliteter ligger det at kvaliteter som har betydning for nærmiljøet oppleves som trygt, godt og inkluderende, og rommer både fysiske og sosiale forhold. Områdeløft kan bidra til at beboere får *økt livskvalitet*. Å styrke beboeres egne ressurser og mulighetsrom inngår i dette.

I hvilken grad er det mulig å måle effekter av områdeløft? Spørsmålet er om det er mulig å avdekke direkte sammenheng mellom beboernes (positive eller negative) erfaringer med endringer i området og tiltak som er initiert av et områdeløft. På den ene siden kan vi se sammenhenger når beboerne formidler positive stedsfortellinger, og de opplever at «det skjer noe» i området. En annen indikasjon på effekter av områdeløft er at konkrete tiltak blir tatt i bruk av ulike grupper. På den andre siden kan erfaringer med endringer i et område påvirkes av andre endringer som skjer og som ikke områdeløft er involvert i, f.eks. planer for private utbyggingsprosjekter i området, borettslagene som pusser opp eller nye beboergrupper som flytter inn i området.

Erfaringene fra de områdeløftene som er gjennomført viser at det har vært viktig å få på plass synlige, fysiske resultater som beboerne har etterspurt i nabolaget så raskt som mulig, enten det er belysning i gangveier og i uteområder, oppgradering av lekeplasser, bygging av arenaer for uteaktiviteter eller sitteplasser og utegriller. Det vitner om at det skjer noe i området, og det viser at beboerne blir tatt på alvor med sine innspill, de blir «sett» og lyttet til.

Likevel er det sosiale arenaer som det er størst behov for: steder der beboere i ulike livsfaser og med ulike bakgrunn kan stikke innom, treffe andre

i nabolaget, eller delta på samlinger og arrangementer. Det som særlig går igjen i områdeløftene er behovet for steder der ungdom kan treffes. Flere områdeløft har fått til velfungerende sosiale møteplasser for beboere i alle aldre, ofte som resultat av fysisk oppgradering.

Det kan også tenkes at økt livskvalitet oppnås for eksempel ved at barn eller eldre opplever uteområdene som tryggere på kveldstid fordi det er blitt mer lys på gangveiene, eller ved at ungdom opplever å bli sett og ivaretatt av ledere på den lokale ungdomsklubben. Andre eksempler kan være at kvinner utenfor arbeidslivet opplever å bli mindre isolert fordi de blir kjent med andre og bygger nettverk på det lokale møtestedet.

Dette er relativt enkle tiltak men som kan bidra til at områdene erfares som bedre for de som bor der. Her har områdeløftet på Lindeberg langt på vei lyktes.

Referanser:

Ammerud – omdømme og levekår. Nullpunktsmåling for områdeløft Ammerud. COWI 2013.

Ruud, M. E., Holm-Hansen, J., Nenseth, V. & Tønnesen, A. (2011) *Midtveisevalueringen av Groruddalssatsingen*. Samarbeidsrapport NIBR / TØI 2011.

Ruud, M. E. og Johannesen, K. (2014) *Å bo på Lindeberg – beboeres erfaringer med området*. NIBR-rapport 2014:11. Oslo: Norsk institutt for by- og regionforskning.

Ruud, M. E. og Vestby, G. M. (2017) *Lindeberg som bosted – seks år med områdeløft*. NIBR-rapport 2017:19. Oslo: Norsk institutt for by- og regionforskning.

Ruud, M. E. (2016) *Riktig kunnskap – viktig kunnskap. Kilder, metoder og analyser i områderettet arbeid*. Håndbok 3 fra Groruddalssatsingen 2007–2016. Oslo: Byrådsavdelingen for byutvikling, Oslo kommune.

Ruud, M. E., Vestby, G.M., Brattbakk, I. og Andersen, B. (2016) *Områdeløft Ammerud. Trivsel og trygghet på spill*. NIBR-rapport 2016:21. Oslo: Norsk institutt for by- og regionforskning.

BARN OG UNGE PÅ GRØNLAND OG TØYEN

– Trange innerom og risikable uterom

Grønland og Tøyen er del av Oslo sentrum og er uten tvil hovedstadens og landets mest mangfoldige byområde. Her finner vi mennesker med bakgrunn fra hele verden og grupper med høy inntekt og utdanning lever side om side med landets sterkeste konsentrasjon av familier med vedvarende lavinntekt. Områdets barn og unge har en oppvekst med potensielt mange muligheter, men det er først og fremst de omfattende utfordringene som er iøyenfallende.

Av Ingar Brattbakk og Bengt Andersen, Arbeids-
forskningsinstituttet AFI, OsloMet – storbyuniversitetet

Med sin sentrale lokalisering, sin sammensatte befolkning, sitt varierte tilbud av private og offentlige institusjoner og tjenester – inkludert en rekke behandlingstilbud for utsatte grupper og ikke minst en blandet bolig- og bygningsmasse, er de to naboområdene Grønland og Tøyen et interessant «case» for byforskere. Av totalt omlag 15 000 beboere, vokser rundt 2 300 barn og unge under 16 år opp her. Området kan sies å være hypermangfoldig ved at befolkningen har røtter fra en rekke ulike land, tilber ulike guder og befinner seg innenfor nesten hele det sosioøkonomiske spekteret. Mens omlandet forvandles helt (Fjordbyen), gentrifiseres Tøyen og Grønland i rykk og napp (Huse 2014, Andersen og Ander 2018). I denne artikkelen trekker vi på stedsanalysene av Tøyen (februar–august 2015) og Grønland (mars–september 2017), begge gjennomført på oppdrag fra Oslo kommune, samt pågående forskning i denne delen av Oslo.¹

Vi vil fokusere på tre sentrale temaer knyttet til oppvekstforholdene for barn og unge på Grønland og Tøyen. For det første handler det om *fysiske forhold*, som få egnede uteområder å boltre seg på, der barna må kjempe om plassen med andre

SAMMENDRAG

- Grønland og Tøyen har en usedvanlig mangfoldig befolkning, både mht. etnisitet, religion og sosioøkonomi.
- Uteområder beregnet for barn og unge på Tøyen og Grønland er begrenset, og mange barn må kjempe om plassen med andre utsatte grupper.
- I mange av gårdsrommene på Grønland kan det være urolig på kveldstid og flere borettslag betaler vakselskaper for å skape ro og å holde uvedkomne borte.
- Området har landets høyeste andel barnefamilier med vedvarende lavinntekt. Mange bor trangt i hjem lite egnet for innelek, vennebesøk og lekselesing.
- Ressurssterke familier skjermer barna fra nærmiljøet, med organiserte fritidsaktiviteter, hjemmeaktiviteter og private skoler.
- Nærområdets fasiliteter, samt kvaliteten på barnehager, skoler og fritidstilbud blir spesielt viktig for barn i ressursvake familier.
- Felles for alle barna vi fikk innspill fra, var et ønske om enda bedre uterom og gjerne flere gode innerom.

¹ Brattbakk mfl. 2015, 2017, Andersen mfl. 2017, Hagen mfl. 2016 og pågående studier i prosjektet «Invisible infrastructures» – <http://www.invisibleinfrastructures.com>

Fra åpning av Trebåttbrygge i Åkerselva. Foto: Hannah Eline Ander

grupper, trafikkfarlige gater og små leiligheter. For det andre handler det om *beboersammensetning og sosiale forhold*. Blant annet har området landets høyeste andel av barn som vokser opp i familier med vedvarende lavinntekt. For det tredje er *nabolagets institusjoner og aktivitetstilbud* et viktig tema; hvordan fungerer barnehager, skoler og fritidstilbud?

Det må understrekes at mange lever gode liv og stortrives med å bo i dette området av byen. Det gjelder både voksne og barn viser våre feltarbeid og vår beboersurvey. Barn og unge – særlig i familier med ressurser til å skape, og til dels kjøpe, en god oppvekst – kan leve gode liv på Grønland-Tøyen. Her konsentrerer vi oss likevel om det som kan skape utfordringer.

Fysiske forhold og barn og unges «kamp» om byrommene

Barn og ungdom («unge») tilbringer som regel mye tid i nabolaget: de lever sine liv lokalt på tross av en digital og organisert barndom. Derfor er nærmiljøet en særlig viktig arena for unge. Å invitere med venner hjem har ofte en kobling til nabolaget fordi man har fått vennene gjennom nærskolene, lokale fritidsaktiviteter eller på lekeplassen. Der de fleste barna i et vestkantnabolag som Vinderen har plass hjemme til besøk er det

mange unge på Tøyen-Grønland som tilhører kategorien «lavinntektsfamilier». Disse bor ofte trangt og har sjelden mulighet til å ha hjemmebesøk. Flere av våre informanter som jobbet forebyggende (bl.a. i politiet) koblet ofte sammen det å bo trangt og det å «henge ute» i områder der det også foregår en del kriminell aktivitet. Dermed stod mange i fare for å bli rekruttert inn i slike miljøer. En rekke foresatte hadde samme bekymring (Andersen mfl. 2017).

Den 16 år gamle Abbas bor nord i Tøyenområdet, og beveger seg nesten daglig over en kilometer ned til Grønland for å møte venner. Det er 30 kommunale boliger i Abbas sitt umiddelbare nabolag, og han passerer en rekke andre bygårder og kommunale boliger på vei ned til Grønland. I tillegg vil han møte på rusmisbrukere og dop-selgere, hjemløse som «okkuperer» lekeplassene, samt gater og parker preget av manglende vedlikehold og mye søppel. Denne materielle, kombinert med den sosiale, virkeligheten er med på å forme Abbas og de andre beboernes hverdagsverden. Som Abbas lillesøster og hennes venninne kunne fortelle da Andersen og Dalseide snakket med dem på Biblo²:

2 Et bibliotek på Tøyen torg for barn mellom 10 og 15 år.

Vi skulle ønske det var mer lys og flere farger på Tøyen, det er så mørkt og trist her. Og så er det så mange uteliggere i gatene. [Venninnen bryter inn]: «og så er det så mange høye lyder. Jeg hører så mange lyder gjennom vinduet på kvelden. Det er ikke trygt å gå ut om natta her. Forrige uke kom det en inn her på Biblo som var stukket [med kniv] i foten og de [ansatte] måtte ringe etter politiet. Og for lenge siden ble en dame drept utenfor bygningen vår. Det er skummelt, jeg føler meg ikke så trygg her. Men Tøyen er et bra sted! Vi leker og henger på Tøyen og Biblo er veldig bra, vi pleier å leke og henge her.»

De fortalte videre at de var redde for å gå til Grønland fordi de da møtte på eldre gutter som er truende mot dem.

Eller som noen barneskoleelever fortalte oss da vi gjorde feltarbeid på Grønland:

I Urtehagen er det farlig siden det er mange narkomaner der og noen ganger når de samler seg eller er mange narkomaner og det pleier å være mange slåsskamper. Det er flaut å se voksne slåss. Noen ganger er det ikke trygt å gå til skolen siden det pleier å være folk som bruker kniver mot hverandre og slåsskamper og mye politi som går rundt. Det er ekkelt og ubehagelig at det er fulle folk som går rundt og skremmer alle sammen. Det er også mange narkomane som sover på skolen så vi begynner å føle oss ubehagelige.

Mange av barna forteller også at de er redde for hundene til rusede personer. Likefullt, akkurat som jentene på Tøyen hadde de unge på Grønland også en rekke positive stedserfaringer:

Vi har det veldig bra på Grønland. Det er mange ting å gjøre på Grønland. Det er et fint sted. Vi trives på Grønland, det er kjempegøy her fordi vi har mange venner her. Det er et stort sentrum på Grønland, sentrumet heter "Grønland Basar", Grønland er i byen, så er det mange butikker og mange restauranter.

Gårdsrom på kveldstid – leggetider, narkomane og vektere

En solfylt kveld tidlig i juni 2017 besøkte vi et av gårdsrommene på Grønland. Porten står åpen og det er grønt og veldig frodig overalt. Gårdsrommet er stort og mange barn er ute og leker, men de er ikke så lett å få øye på fordi det er så mange busker og trær som skjuler gangveiene, leke- og sitteplassene. Flere av dem sykler – noen få har egne sykler, men de fleste har bysykler. En gjeng med gutter i 12–14-årsalderen henger rundt en benk og jeg går bort og slår av en prat. Vi småprater litt. De er i godt humør og spøker og ler. Jeg spør en av dem, en gutt på 14 år, om hvordan han trives. Han sier det er veldig fint å bo her, men det er én ting:

«Jeg skulle ønske vekterne kom tidligere» sier han. Jeg spør; «Vekterne? Hva mener du?» Han

Under Nylandsbrua på Grønland. Foto: Bengt Andersen

OMRÅDELØFTENE TØYEN OG GRØNLAND

Grønland og Tøyen er utvalgte geografiske områder innenfor Indre øst-satsingen. *Områdeløft Tøyen* startet i 2013, og *Områdeløft Grønland* startet i 2017. Som del av arbeidet med å skaffe et grundig kunnskapsgrunnlag for innsatsen, har forskere fra OsloMet gjennomført stedsanalyse av begge områdene, som denne artikkelen er basert på. Områdeløft gjennomføres i utsatte delbydeler i Oslo kommune. Per 2018 pågår det områdeløft i 13 delbydeler, hvorav ni er del av Groruddalssatsingen, to er del av Oslo sør-satsingen og to er del av Indre øst-satsingen.

Områdeløft er en tverrsektoriell innsats som søker å løse opp i såkalte samfunnsfloker; mange problemstillinger er vevet sammen og ingen sektor har ansvaret alene. Områdeløft har fokus på stedet. Å styrke stedets nærmiljøkvaliteter kan bidra til å kompensere for dårlige levekår, men kan ikke alene løse strukturelle utfordringer og levekårsproblematikk knyttet til f.eks. lavt utdanningsnivå, trangboddhet eller vedvarende lavinntekt.

Gjennomføringen av områdeløft skjer i tett samarbeid med beboere, lag og foreninger, så vel som private og offentlige aktører. Tiltak og prosjekter springer ut fra lokale utfordringer, ønsker, behov og ressurser. Målet er varige forbedringer av offentlige tjenester og kvaliteter ved nærmiljøet slik at det oppleves trygt og godt å bo og vokse opp i.

Du finner mer informasjon om områdesatsingene, Oslo kommunes områdepolitikk, og metodikk for områderettet arbeid på Oslo kommunes hjemmesider:

<https://www.oslo.kommune.no/politikk-og-administrasjon/byutvikling/omradepolitikk/>

sier «Ja, hver kveld klokka ti kommer vekterne inn i gårdsrommet og jager de narkomane ut og barna inn. Det er alltid så mye bråk her på kveldene. Jeg skulle ønske vekterne kom klokka seks».

Vi snakker litt mer og jeg får vite at det er vanlig at narkomane og andre rusmisbrukere søker inn i gårdsrommet på kveldstid. De ruser seg her og henger her for å få være litt uforstyrret. Samtidig er det mange barn som får være ute seint, og da er det ofte gårdsrommet de bruker. Det hender det er kringling og bråk barna i mellom, og at det oppstår ubehagelige situasjoner og konflikter mellom barna og rusmisbrukerne (Brattbakk mfl. 2017, basert på feltnotater).

Flere kilder bekrefter at det i mange av gårdsrommene på Grønland er ganske urolige forhold på kveldstid og at det denne gutten beskrev ikke er unikt. Flere sameier og borettslag engasjerer vektere for å holde ro og orden, og i de mest utsatte gårdene brukes det store summer på vakt-selskaper for å få bukt med en del av utfordringene. Lignende rapporter om barn og unge som oppholder seg ute seint kommer fra bydelsansatte. De knytter det til trangboddhet, noe som gjør det vanskelig å ha med venner hjem. Kombinasjonen av ulike tradisjoner for hva som regnes som legges-

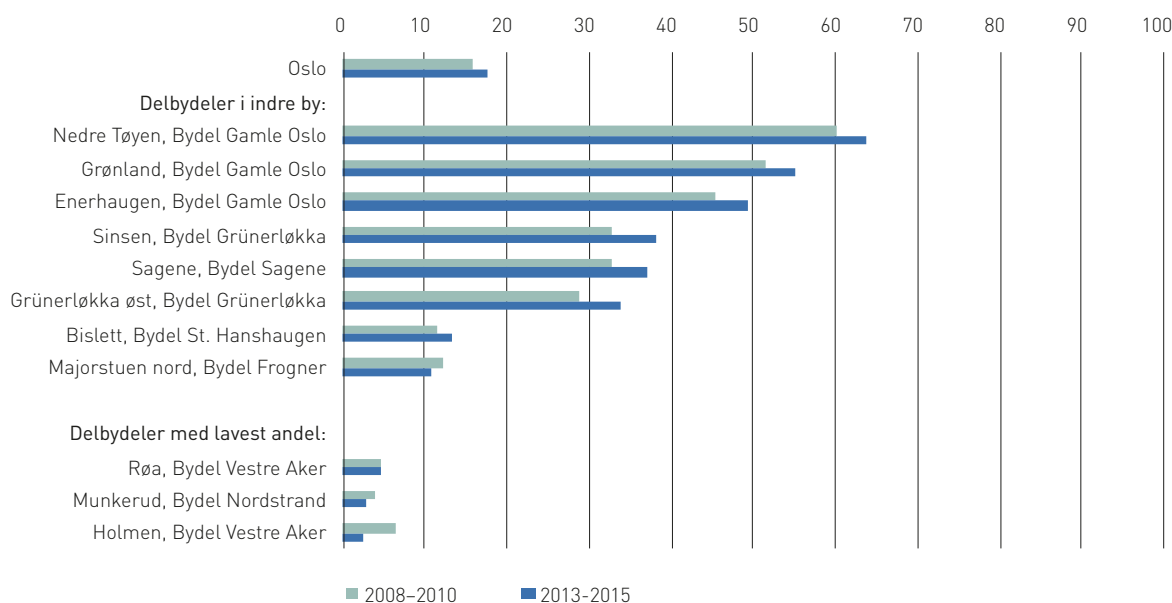
tider for barn, urolig bomiljø og narkotikaomsetning i gårdsrom og oppganger, har altså medført at flere sameier og borettslag benytter innleide vektere.

Beboersammensetning og krevende bomiljø

Historiene presentert over viser noen uheldige materielle og sosiale sider som kan være knyttet til det å vokse opp på Grønland. Nettopp sosiale forhold og sammensetningen av beboere og andre brukere av området, er sentrale for å forstå de særlige betingelsene området har som oppvekststed. Sammensetningen av beboere og andre som bruker området daglig, gir en del ekstra utfordringer for bomiljøet og livet i de halv- og helprivate rommene i nabolaget. I tillegg til at oppvekstmiljøet for barn og unge på Grønland og Tøyen er blant landets aller mest krevende, er også de interne utfordringene i mange familier svært store. Typiske utfordringer kan være store barnekull i trange leiligheter, enslige forsørgere og forsørgere med løs tilknytning til arbeidslivet. Mange tilhører minoritetsgrupper som er svakt integrert og til dels sterkt stigmatisert i det norske samfunnet.

Om lag 60 prosent av barna på Grønland og Tøyen vokser opp i familier som lever i vedvarende lav-

Figur 1. Andel barn i hushold med vedvarende lavinntekt³ 2008–2010 og 2013–2015, for hele Oslo og utvalgte delbydeler i Oslo.

Kilde: SSB, 2017.

inntekt³, mot 10 prosent for hele landet og 17,5 prosent for Oslo. Ingen andre byområder i Norge er i nærheten av å ha en slik konsentrert barnefattigdom.

Figur 1 viser andel barn 0–17 år i husholdninger med vedvarende lavinntekt³ for Oslo og noen utvalgte delbydeler for periodene 2008–2010 og 2013–2015. Tallene viser at andelen barn som vokser opp i lavinntektshusholdninger i Oslo har økt i perioden, i likhet med landet som helhet. Det er sterk variasjon mellom delbydelene i Oslo avhengig av hvor stor andel av barna som lever i lavinntektsfamilier (Brattbakk og Andersen 2017). Andelen varierer fra 2,4 prosent i en av delbydelene i Bydel Vestre Aker i ytre by vest, til 63,7 prosent på Nedre Tøyen og 55,2 prosent på Grønland som ligger høyest i byen. Et interessant trekk er dessuten at økningen i perioden har vært betydelig på Grønland og Nedre Tøyen, til tross for at de hadde byens høyeste andel i utgangspunktet. Ellers ser vi at flere delbydeler i indre by – som for eksempel

Bislett og Majorstua – har betydelig lavere andel barn i lavinntektsfamilier enn Grønland og Tøyen.

Vi har ikke tall for delbydelene som viser andel barn i fattige familier etter familiens landbakgrunn, men for Oslo som helhet hadde nærmere 8 av 10 barn i lavinntektsgruppen innvandrerbakgrunn i 2016.⁴ For landet som helhet utgjorde barn med innvandrerbakgrunn i 2015 godt over halvparten av alle barn i lavinntektsgruppen. Tall for landet viste at det var stor variasjon mellom innvandrergrupper etter landbakgrunn. Åtte av ti barn med somalisk bakgrunn tilhørte familier med vedvarende lavinntekt i treårsperioden fra 2013–2015. Derneft fulgte barn med bakgrunn fra Syria, Irak, Eritrea og Afghanistan, mens litt under halvparten av barn med bakgrunn fra Pakistan og Marokko tilhørte denne gruppen. Alle disse gruppene er representert på Grønland med en tydelig overvekt av barn fra familier med somalisk bakgrunn.

Skolen og fritidstilbudets rolle for lokalsamfunnet

En rekke studier finner at kvaliteten og omfanget av nabolagets institusjoner og aktivitetstilbud for barn og unge er av stor betydning for oppvekstsvilkårene (Brattbakk og Andersen 2017).

³ Vedvarende lavinntekt = gjennomsnittlig inntekt over en treårsperiode som er lavere enn 60 prosent av medianinntekten i Norge i samme periode. SSB definerer dette i tråd med et «relativt inntektsmål» som er vanlig i europeiske land: barn (0 – 17 år) i husholdninger med vedvarende lavinntekt etter EU-skala (se Epland og Kirkeberg 2017 og kapittel 2 i SSB-rapporten Økonomi og levekår for ulike lavinntektsgrupper 2016).

⁴ <https://www.ssb.no/inntekt-og-forbruk/artikler-og-publikasjoner/flere-barn-i-husholdninger-med-vedvarende-lavinntekt>. Se også flere relevante tall der.

Tribune på Rudolf Nilsens plass. Foto: Oslo kommune

Stedsanalysene har avdekket at de lokale skolene på Grønland og Tøyen har store utfordringer med betydelige deler av elevmassen. Dette knyttes blant annet til språkutfordringer, sosiale problemer og gjennomtrekk, hvor noen plutselig mister bestevennen sin, og nye barn stadig må sosialiseres inn. I tillegg sliter skolene – ifølge ansatte og foreldre – med manglende ressurser. I en beboersurvey fra 2018 kommer det fram at foreldre – og en del ungdom selv – mener at fritidstilbudet er svakt for alle grupper, men aller svakest for ungdom fra 15 år og oppover (Brattbakk mfl. 2017). Trygge steder – ute og inne – hvor unge bare kan være eller drive med aktiviteter er mangelvare. Av flere grunner er behovet ekstra stort på Grønland og Tøyen. Mange bor trangt og det er lite plass til å ha vennebesøk, gjøre lekser eller drive med andre aktiviteter hjemme. Nabolaget er polarisert langs sosioøkonomiske, språklige og etniske/kulturelle linjer og har for få møteplasser som samler barn og unge på tvers. Mange barnefamilier er fattige og har behov for lavterskeltilbud som er gratis eller rimelige.

Nærskoleprinsippet står sterkt i Norge. Dette medfører at de aller fleste barn går på den nærmeste skolen som ofte ligger sentralt i nabolaget. Her møtes barn og foreldre fra alle grupper i nærmiljøet. Skolen er dermed en arena der du møter «de andre» – det gir friksjon og mulighet for å danne nettverk, og det gir innsikt i andres levestandard, ressurser og verdier. Skolen er dermed en viktig arena for integrasjon i lokalsamfunn og stor-samfunn – og da tenker vi integrasjon ikke kun av barn med innvandrerbakgrunn, men på samfunnsgrupper av alle slag. Generelt er det slik at foreldre flest ikke vurderer andre skoler enn nærskolen for sine barn. At foreldre undersøker kvaliteten på skolen og minoritetsandelen har imidlertid blitt vanligere, og vi ser en økende tendens, særlig i Oslo, til at man av ulike grunner søker seg til andre skoler eller flytter. På Grønland avdekket en beboersurvey at 60 prosent av foreldrene med barn i skolealder som besvarte undersøkelsen – hvorav en overvekt var majoritetsforeldre med middelklassebakgrunn – sendte barna til andre skoler enn nærskolen (Brattbakk mfl. 2017).

Når mange ikke velger nærskolen for sine barn mister den mye av sin rolle som møteplass mellom ulike grupper i nærmiljøet, og lokalsamfunnet mister den viktigste møteplassen der alle møtes. Dermed går både barn og voksne glipp av et viktig kontaktpunkt på tvers av klasse, etnisitet, religion og språk. Som vi har vist, er det svært mange på Grønland – både med og uten innvandrerbakgrunn – som velger bort nærskolene. I et sentrumsområde som Grønland der det er en overvekt av små leiligheter, mange som leier bolig og mange unge som er på livsfasevandring, må man regne med at gjennomtrekken og utflyttingen av barnefamilier når barna nærmer seg skolealder, kommer til å fortsette.

Både på Tøyen og Grønland har mange ungdommer fortalt oss at de føler seg sviktet når de oppdager at de er svakt rustet til å møte det norske

samfunnet etter oppvekst og skolegang i området (Brattbakk mfl. 2015, 2017). Statistikk viser at om lag 60 prosent av barna vokser opp i familier med vedvarende lavinntekt, og at området har svake grunnskoleresultater og høy andel som ikke har fullført videregående skole (Brattbakk mfl. 2017). Dette er en sterk indikator på at viktige sider ved oppveksten til mange av barna og ungdommene her har vært en hemsko for deres videre ferd i livet. I tillegg til en betydelig styrking av nærskolen(e) er etablering av flere tilbud og møteplasser for barn og unge på ettermiddag- og kveldstid en måte å motvirke dette på, og slik sørge for at nye generasjoner av Grønlands-beboere opplever at de er godt rustet til å møte verden når de begynner på videregående, velger seg høyere utdanning eller får seg en jobb. Det vil også være forebyggende for å motvirke veier inn i utenforskap – som kriminelle løpebaner og radikalisering.

Fra Biblo på Tøyen. Foto: Christian Bermúdez

Foreldrestrategier – å skjerme barna fra uheldige sider ved nabolaget

Med bakgrunn i de påviste utfordringene er mange foreldre i området bekymret for oppvekstmiljøet, og de som har muligheten og kunnskapen til det velger ulike strategier for å beskytte barna og ungdommene sine mot uheldige sider ved nabolaget. Det handler om alt fra å begrense kontakten med nabolaget ved å alltid være ute sammen med barna eller styre hvem de har kontakt med, til å sende dem til barnehager, skoler og fritidsaktiviteter utenfor nærmiljøet. I ytterste konsekvens velger mange å flytte, noe som ofte velges som strategi for dem som har økonomi til det. Tallenes tale for Grønland og Tøyen er klar både når det gjelder andelen som søker barna inn på andre skoler enn nærskolene, og flyttestrømmene ut av området når barna nærmer seg skolealder. Begge deler fører til at nærområdet tappes for ressurspersoner og rollemodeller som kunne bidratt positivt internt i lokalmiljøet, og med nettverk og kapasitet til å være talerør for nabolagets behov oppad og utad. Den relativt omfattende gatekriminaliteten synes å være en medvirkende faktor til at en rekke barnefamilier flytter fra området samt at mange beboere får begrenset sitt handlingsrom. Dette, og andre hensyn (særlig menneskelige hensyn), tilsier at det er behov for tiltak som kan bidra til å forhindre at unge menn havner i en marginal posisjon der kriminalitet preger mye av livet.

Steder er relasjonelle: Grønland som del av byen og verden

Om man skal forstå sosiale fenomener – som vennskap, arbeid eller kriminalitet – i en by, så er det viktig å ikke se et geografisk område som en selvstendig eller isolert enhet. Oslo-beboere er mobile også på fritiden (Andersen 2014; Andersen og Biseth 2013). Dette betyr at det som skjer av kriminalitet på Grønland, like gjerne kan utøves av noen bosatt på Tøyen eller på Stovner. I flere studier har vi studert ulike fritidsarenaer for ungdom i Grønland og Vaterlandsområdet og funnet at svært få av ungdommene bodde i Bydel Gamle Oslo (Andersen 2014, Brattbakk 2017). Noen hadde registrert bostedsadresse utenfor Oslo, mens det store flertallet var bosatt i andre østlige bydeler i indre- og ytre by.

Grønland har en lang historie som et bestemmelsessted og et gjennomfartsted for mennesker som ikke selv bor der, og er således et område preget av mye hverdagsmobilitet. Videre kunne politiet på Grønland fortelle at også narkotikasalget som preger området ved Brugata, i stor

grad var dominert av tilreisende fra andre land (intervju med etterforskningsleder, Forebyggende avsnitt, 12.08.15). Narkotikasalget tiltrekker seg kjøpere bosatt andre steder i byen. Som andre storbyer, har altså Oslo med Grønland-Vaterland et byrom som kan beskrives som en «gjennomgangs-» eller en «endringssone».

Mens vi på vestkanten fant at mange ungdommer besøkte hverandre hjemme (Andersen m.fl. 2017), så ble en omfattende fritidsbruk på en ungdomsarena på Vaterland-Grønland, forklart med at flere av de unge informantene på Grønland og Tøyen bor relativt trangt. At trangboddhet vanskeliggjør sosialt liv for beboere på Grønland og andre steder i Bydel Gamle Oslo, er vektlagt i flere studier (Brattbakk m.fl. 2015, Hagen m.fl. 2016b). Som nevnt, kobler politiet og andre instanser dette også til en «risiko»: Ved å tilbringe mye tid ute uten foresatte, i sentrumsområder med blant annet åpenlyst narkotikasalg, risikerer barn og ungdom å bli involvert i kriminalitet (intervju med etterforskningsleder, Forebyggende avsnitt, 12.08.15). Dette gjør det særdeles viktig å se ulike strukturer, prosesser, hendelser og arenaer i sammenheng: Levekår, familieforhold og «oppdragskulturer», «gatekapital» (Sandberg og Pedersen 2009), boforhold, fritidstilbud, (graden av) urbanitet/kompleksitet, gate- og byromsstruktur, sivilsamfunnet/frivillige organisasjoner, utdanningsmuligheter og -ambisjoner, venner, politiet og Nav er noen sentrale faktorer eller betingelser som delvis forklarer hvorfor og hvordan unge mennesker lever de livene de gjør. Det å tilby ungdom tilstrekkelige og relevante/interessante fritidsmuligheter, -arenaer eller -aktiviteter, kan bidra til å forhindre kjedsomhet, styrke voksenkontakten, mestring og tilhørighet og slik bidra til å redusere kriminalitet som et «alternativ» (Andersen 2009, Hagen m.fl. 2016b).

Urbane småliv – mangfoldig og utfordrende

Det er veldokumentert at hovedstaden er segregert – sosioøkonomisk og etnisk – og en by der visse områder har store levekårsutfordringer (Ljunggren 2017), noe også Oslospeilet har omtalt flere ganger (se for eksempel Andersen og Ljunggren 2016). Likevel bor de fleste oslofolk relativt godt og velferdsstaten er synlig til stede også i de mest «utsatte» områdene (Andersen 2012). På tross av jevnt over meget gode bo- og oppvekstforhold, så er det dokumentert at det å vokse opp i et privilegert nabolag gir deg bedre livssjanser enn det å vokse opp i mindre velstående og utsatte strøk. Se f.eks. Brattbakk og Wessel (2013, 2017), Brattbakk

Herslebelevens inntrykk av dagens Grønland, og drømmer for fremtiden.

(2014) og Toft og Ljunggren (2016) – studier som peker på «nabolagseffekter» over tid, men som ikke ser på «hva som skjer» i konkrete nabolag.

Barna i indre by øst vokser opp i noen av Norges mest urbane omgivelser. Noe som både gir store muligheter og utfordringer. De lever sine liv rett ved noen av Norges mest kjente attraksjoner, men også rett ved noen av Oslos mest beryktede områder. De har kort vei til store og pågående utbyggingsprosjekter (særlig Fjordbyen med Operaen), de bor rett ved Oslos største kollektivknutepunkt – Buss-terminalen, Oslo S og Jernbanetorget med buss, trikk og t-bane, samt i nærheten av store kjøpesentre (f.eks. Oslo City), hoteller (som Oslo Plaza), kontorkomplekser (som Posthuset/Postgirobygget) og en av landets mest kjente konsertarenaer (Oslo Spektrum). Samtidig lever de midt blant en rekke sosiale «utfordringer» som narkotikasalg ved Brugata, Olafiagangen og Akerselva, rus- og psykiatriinstitusjoner, eller utadrettede organisasjoner som Fattighuset og Frelsesarmeen med tilbud til levekårsutsatte grupper.

Selv om utearealressursene også er begrenset for barn og unge i andre bydeler i indre by – som Frogner – synes det likevel klart at barn og unge i

Elevtegning med ønsker for nabolaget.

indre øst har andre materielle rammer for sine liv. Til forskjell fra unge på Oslos vestkant, må østkantbarna i stor grad dele uterommene med noen av samfunnets mest utsatte grupper. Når man i tillegg har en situasjon med en markant konsentrasjon av levekårsutsatte barnefamilier på Tøyen og Grønland (Brattbakk & Andersen 2017), som dermed ikke har en reell tilgang til alternative fritidsarenaer – som hytter, kostbare aktiviteter som langrenn, tennis, slalåm, ridning med mer (se Andersen m.fl. 2017), er det først og fremst gratistilbud som gårdsrom, parker og fritidsklubber i nærmiljøet barn og unge er avhengige av.

Urtehaven. Foto: Oslo kommune

Felles for alle barna vi har fått innspill fra, var et ønske om enda bedre uterom og gjerne flere gode innerom. Og noen endringer kan observeres. Særlig på Tøyen har barn og unge fått flere nye tilbud de seneste årene – blant annet et populært barnebibliotek og en ny ungdomsklubb. På Grønland synes det i skrivende stund å være færre slike tilbud. Flere av parkene og torgene både på Tøyen og Grønland er imidlertid nylig oppgradert eller i skrivende stund i ferd med å bli det. Selv om Sørenga ligger like i nærheten med flotte bademuligheter og Botanisk hage med store grøntområder, var det et klart mindretall av barna vi snakket med på Vahl skole som hadde vært noen av disse stedene.

Hvis det for mange er så utfordrende å vokse opp på Grønland kan man spørre seg: hvorfor flytter ikke flere barnefamilier? For det første er det mange som flytter – hver tredje beboer er på flyttefot årlig, noe som er høyere enn i de aller fleste andre områder i Oslo. For det andre er det en del familier som kan sies å være «låst fast» i områdets mange utleieboliger – både kommunale og private. Dessuten er det mange foreldre som setter pris på områdets sentralitet og mange gode kvaliteter, og som aktivt forsøker å skjerme barna fra negative forhold i nabolaget.

Alt i alt er situasjonen for mange barn og unge i disse nabolagene av en slik art at det medfører en svært høy risiko for at fattigdommen går i arv fra en generasjon til den neste (Brattbakk & Andersen 2017). Mulighetsrommet begrenses så sterkt at faren for svak integrering er stor og veien inn i utenforskap kort. «Gentrifiseringspresset» er relativt omfattende i området (Andersen og Ander, 2018). Om dette på sikt resulterer i en utstøtning av de mest sårbare av dagens Grønlands-beboere, er ikke deres liv blitt bedre selv om området har fått et «løft». Oslo har en kriteriebasert budsjettfordeling mellom bydeler og skoler som gjør at midlene fordeles etter beboer- og elevsammensetningen ut fra tanken om at behovene er ulike. I tillegg har man områdesatsinger som bidrar til ekstrainsats i de mest utsatte områdene. På tross av dette er det mye som taler for behovet for en enda mer aktiv bypolitikk som sørger for en jevnere fordeling av «goder» og «byrder» mellom Oslos mange nabolag og der bypolitikk går hånd i hånd med en sosialt rettferdig velferdspolitik.

Referanser:

- Andersen, B. (2009). *Evaluering av URO: et kriminalitetsforebyggende prosjekt i regi av Oslo røde kors* (Rapport nr. 15). Oslo: Høgskolen i Oslo.
- Andersen, B. (2012). «Oslo gettoiseres» i S. Indregard (red.), *Motgift. Akademisk respons på den nye høyreekstremismen* (kap. 12). Oslo: Flamme forlag & Forlaget Manifest
- Andersen, B., & Biseth, H. (2013). The Myth of Failed Integration: The Case of Eastern Oslo. *City & Society*, 25(1), 5-24.
- Andersen, B. (2014). *Westbound and Eastbound. Managing Sameness and the Making of Separations in Oslo*. (PhD), Universitetet i Oslo, Oslo.
- Andersen, B., Brattbakk, I., & Dalseide, A. M. (2017). Tøyenliv og Vinderenliv: Likheter og ulikheter i en segregert by. I J. Ljunggren (red.), *Oslo – ulikhetenes by* (s. 189–208). Oslo: Cappelen Damm Akademisk.
- Andersen, B. og Ander, H.E. (2018, under utgivelse). Oslos byrom som arenaer for kos, konflikt og kommers. *Plan*.
- Andersen, P. L. & Ljunggren, J. (2016) Bosteds-segregasjon i Oslo gjennom 20 år. *Oslospeilet*, nr 3.
- Brattbakk, I. and Wessel, T. (2013): Long-term neighbourhood effects on income, education and employment among adolescents in Oslo. *Urban Studies*, 50 (2), pp 391–406. DOI: 10.1177/0042098012448548 <http://usj.sagepub.com/content/50/2/391.abstract>
- Brattbakk, Ingar (2014): Block, neighbourhood or district? The importance of geographical scale for area effects on educational attainment. *Geografiska Annaler: Series B, Human Geography*, 96 (2), pp 109–125. DOI: 10.1111/geob.12040 <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/geob.12040/abstract>
- Brattbakk, I., Hagen, A. L., Rosten, M. G., Sæter, O., Osuldsen, J., Andersen, B., Thorstensen, E. & Bratseth, K. (2015). *Hva nå, Tøyen? Sosiokulturell stedsanalyse av Tøyen i Bydel Gamle Oslo*. Oslo: Arbeidsforskningsinstituttet: <http://www.hioa.no/Om-HiOA/Senter-for-velferds-og-arbeidslivsforskning/AFI/Publikasjoner-AFI/Hva-naa-Toeyen>
- Brattbakk, I. og Wessel, T. (2017). Hva smitter i Oslos nabolag? i *Oslo – ulikhetenes by*. J. Ljunggren (Red.). Oslo, Cappelen Damm Akademisk.
- Brattbakk, I., & Andersen, B. (2017). *Oppvekststedets betydning for barn og unge. Nabolaget som ressurs og utfordring*. AFI Rapport 02. Oslo: Arbeidsforskningsinstituttet: <http://www.hioa.no/Om-HiOA/Senter-for-velferds-og-arbeidslivsforskning/AFI/Publikasjoner-AFI/Oppvekststedets-betydning-for-barn-og-unge>
- Brattbakk, I., Andersen, B., Hagen, A. L., Ruud, M. E., Ander, H.E., Breistrand, H., Skajaa, J. & Dalseide A.M. (2017) *På sporet av det nye Grønland. Sosio-kulturell stedsanalyse av Grønland i Bydel Gamle Oslo*. AFI-rapport 04:2017. Høgskolen i Oslo og Akershus. <http://www.hioa.no/Om-HiOA/Senter-for-velferds-og-arbeidslivsforskning/AFI/Publikasjoner-AFI/Paa-spoet-av-det-nye-Groenland>
- Hagen, A. L., Andersen, B., Brattbakk, I., Dahlgren, K., Ascher, B. E., & Kolle, E. (2016). *Ung & ute. En studie av ungdom og unge voksnes bruk av uterom*. Oslo: Arbeidsforskningsinstituttet: <http://www.hioa.no/Om-HiOA/Senter-for-velferds-og-arbeidslivsforskning/AFI/Publikasjoner-AFI/Ung-og-ute>
- Huse, T. (2014). *Everyday life in the gentrifying city: On displacement, ethnic privileging and the right to stay put*. Farnham: Ashgate.
- Ljunggren, J. (2017) *Oslo – ulikhetenes by*. Oslo, Cappelen Damm Akademisk.
- Sandberg, S., & Pedersen, W. (2009). *Street Capital: Black cannabis dealers in a white welfare state*. Bristol: Policy Press.
- Toft, M. og Ljunggren, J. (2016). Geographies of class advantage: The influence of adolescent neighbourhoods in Oslo. *Urban Studies*. SSN 0042-0980, s. 1–17. doi: 10.1177/0042098015601770

ØKT BARNE- OG UNGDOMSKRIMINALITET I OSLO

Den registrerte kriminaliteten blant barn og unge i Oslo har økt de to siste åra. Samtidig gjelder dette en marginal del av barn og unge. 97 prosent av barn og unge i Oslo ble ikke anmeldt til politiet i Oslo i 2017. Denne andelen har vært jevn de siste åra. Samtidig er det knytta bekymring til at en liten andel av barn og unge som blir anmeldt står bak en urovekkende stor andel av den registrerte kriminaliteten i aldersgruppa.

Av Anne Bakosgjelten og Bjørnar Ludvigsen Kjenn
(Oslo politidistrikt), Hege Bøhm Ottar og
Ove Kristofersen (Oslo kommune SaLTo-sekretariatet)

Den registrerte kriminaliteten blant barn og unge i Oslo har økt de to siste åra. Den stabile, vedvarende nedgangen i åra etter 2009, snudde i 2015. Til tross for økninga ble 97 prosent av barn og unge fra 10 til 17 år bosatt i Oslo ikke registrert med kriminalitet i byen i 2017. Tilsvarende andel for unge fra 15 til 17 år var 95 prosent, og for unge voksne fra 18 til 22 år, var den 94 prosent. De aller fleste barn og unge i alle deler av Oslo er lovlydige.

Dataene denne artikkelen baserer seg på, er uttrekk fra politiets systemer. Uttrekka blir gjort på anmeldelsestidspunktet, det vil si at vi ikke kjenner utfallet av sakene. Altså vet vi ikke hvordan sakene som blir anmeldt ender, om etterforskning viser at saken henlegges av ulike grunner, eller om saken blir omkoda.

Et straffbart forhold er ikke det samme som ei anmeldelse. Ofte kan ei anmeldelse inneholde flere straffbare forhold, for eksempel dersom to personer slår en annen person. Det vil da bli et straffbart forhold for hver av gjerningspersonene.

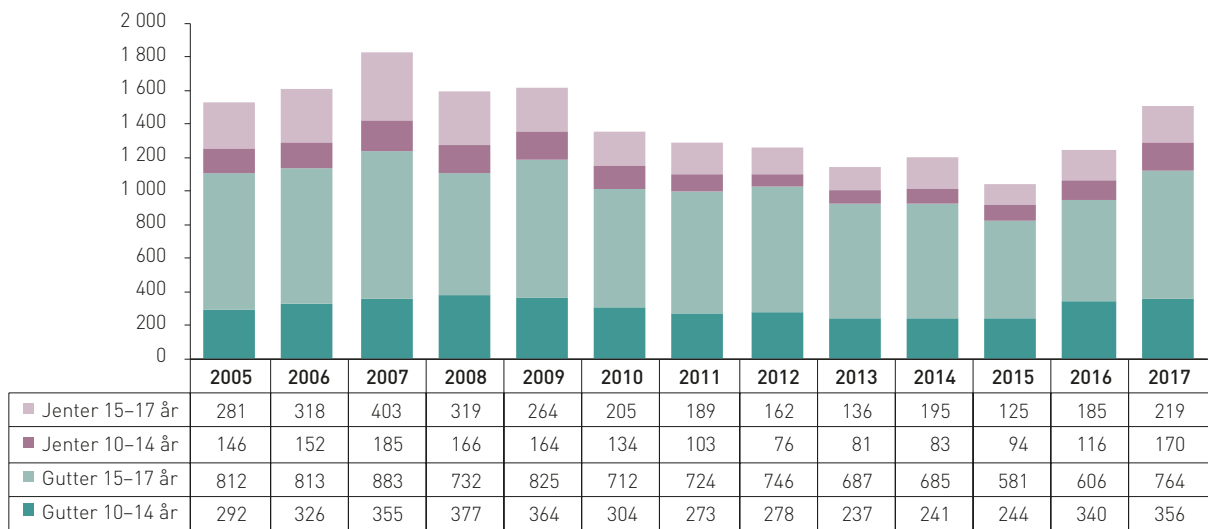
Figur 1 viser utviklinga i antall personer fra 10 til 17 år registrert med straffbare forhold med gjerningssted i Oslo kommune fordelt på kjønn og aldersgrupper. Figuren viser at vi må åtte til ti år tilbake i tid for å finne et tilsvarende høyt nivå som

SAMMENDRAG

”

- Etter en stabil, vedvarende nedgang i den registrerte kriminaliteten blant barn og unge i Oslo etter 2009, snudde utviklinga i 2015.
- I 2017 ble 1 509 personer under 18 år registrert med et straffbart forhold i Oslo, opp fra 1044 i 2015.
- Til tross for økninga ble 97 prosent av barn og unge fra 10 til 17 år bosatt i Oslo ikke registrert med kriminalitet i byen i 2017.
- En liten andel av barn og unge som blir anmeldt står bak en stor andel av den registrerte kriminaliteten i aldersgruppa. 151 gjengangere under 18 år sto bak 37 prosent av totalt antall straffbare forhold i aldersgruppa i 2017.
- Unge voksne i aldersgruppa 18–22 år registreres for betydelig mer kriminalitet enn de under 18 år, men antall registrerte personer i denne aldersgruppa har gått ned hvert år siden 2013.
- Mye av økninga i den registrerte kriminalitet det siste året skyldes flere registrerte butikktysterier og narkotikalovbrudd, men det var også en økning i vold og ran.

Figur 1. Antall personer registrert med straffbare forhold 10–17 år, med gjerningssted i Oslo kommune i årene 2005–2017, fordelt på kjønn og aldersgrupper.

Kilde: Politiets straffesaksregister (STRASAK)

vi hadde i 2017. Blant de unge fra 10 til 14 år var det jentene som økte mest både i andel og antall det siste året. Blant de fra 15 til 17 år økte guttene mest. Det er imidlertid viktig å ha i mente at ungdomsbefolkninga i Oslo har økt med omtrent 10 000 i løpet av denne perioden. Samtidig har andelen forhold per 1000 innbyggere i aldersgruppa økt både for de mellom 10–14 år, 15–17 år og 18–22 år siden 2015. Den tydeligste økningen er i aldersgruppa 15–17 år hvor det per 1.1.2017 var 114 forhold per 1000 innbyggere. Tilsvarende tall for den yngste aldersgruppa var 24 per tusen og for de over 18 år var den 144 per tusen.

Unge voksne i aldersgruppa 18–22 år registreres for betydelig mer kriminalitet enn de under 18 år. Fra 2013 har imidlertid antall registrerte personer i aldersgruppa gått ned hvert år, og antallet har i SaLT sin historie aldri vært lavere enn i 2017. I motsetning til de under 18 år, var det i denne aldersgruppa altså en nedgang i antall personer, men samtidig ei økning i antall forhold. Fra 2016 til 2017 steg antall straffbare forhold med 3 prosent, mens antall unike personer registrert i disse forholdene sank med 6 prosent. Dataene viser at færre ble registrert med kun ett straffbart forhold, mens flere ble registrert med flere straffbare

Figur 2. Antall personer registrert med straffbare forhold 18–22 år, med gjerningssted i Oslo kommune i årene 2005–2017, fordelt på kjønn.

Kilde: Politiets straffesaksregister (STRASAK)

SALTO – SAMMEN LAGER VI ET TRYGT OSLO

Den forebyggende innsatsen mot kriminalitet og rus blant barn og unge i Oslo samordnes i SaLTo-modellen. SaLTo ble etablert i 2006 som en samarbeidsmodell mellom Oslo kommune og Oslo politidistrikt. Den byomfattende koordineringen er lagt til SaLTo-sekretariatet i Velferdsetaten. SaLTo-sekretariatet og SaLTo-koordinatorene i bydelene, hos Uteseksjonen og i Utdanningsetaten står for samordning, koordinering, informasjon, kunnskapsutvikling, utvikling av tiltak og tjenester, rapportering, handlingsplaner med mer. Politirådet i Oslo er overordnet styringsgruppe, og godkjenner SaLTo handlingsprogram som revideres hvert år. Handlingsprogrammet ligger til grunn for de lokale handlingsplanene som godkjennes av de lokale og regionale styringsgruppene. SaLTo gir hvert år ut rapporten Barne- og ungdomskriminaliteten i Oslo som presenteres på den årlige SaLTo-konferansen. Rapporten er basert på den registrerte kriminaliteten og beskriver kriminalitetsbildet blant unge i Oslo. Denne artikkelen er basert på rapporten som kom i mai 2018 med registrert kriminalitet fra perioden 2005–2017.

Du kan lese rapporten og mer om SaLTo på kommunens nettsider.

forhold. Vi ser også eksempler på anmeldelser hvor det er registrert et stort antall mistenkte personer, noe som medfører mange straffbare forhold.

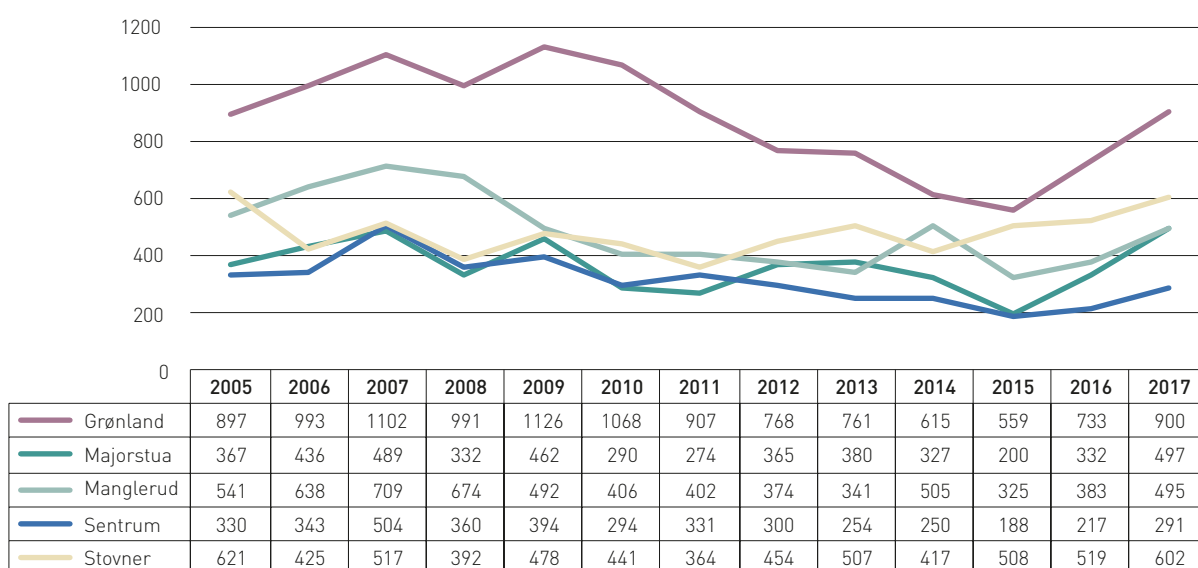
Geografiske forskjeller

Den registrerte kriminaliteten fordeler seg ulikt i de forskjellige delene av byen. Oslo øst og Oslo sør har fått mye negativ oppmerksomhet og omtale i media den siste tida. Figur 3 viser utviklinga i stasjonskretsene slik de var organisert før nærpoltireformen.

De fem stasjonskretsene i Oslo er ulike både i omfang, befolkningssammensetning og utforming.

Dette bidrar til at det er naturlig og forventet med forskjellige kriminalitets- og utfordringsbilder. Likevel er det fruktbart å se på utviklinga over tid. Gjennom hele perioden ser vi at Grønland krets dominerer bildet og dermed også den generelle utviklinga for totalen i byen, da en stor andel av de registrerte lovbruddene ble registrert der. Den generelle utviklinga av straffbare forhold i Oslo er altså relativt lik utviklinga i Grønland krets. Som vi har sett har de straffbare forholdene blitt redusert fra 2009 til 2015 i Grønland krets, og dermed også i Oslo generelt. Fra 2015 var det ei ny økning. De fire andre stasjonskretsene følger hverandre tettere og viser ikke den samme nedgangen fra 2009 til 2015.

Figur 3. Antall straffbare forhold 10–17 år, med gjerningssted i Oslo kommune i årene 2005–2017, gjerningssted fordelt etter gammel kretsinndeling.

Vi ser imidlertid at samtlige kretser har ei økning i straffbare forhold etter 2015. Økningen er tydeligst i Grønland og Majorstua krets. Majorstua øker kraftigst med 66 prosent økning i antall straffbare forhold fra 2016 til 2017. Det var imidlertid unge fra hele Oslo som bidro til økningen i disse kretsene.

Gjengangere

Det er stor gjennomstrømning av barn og unge i politiets registre. Utskiftningen er markant fra år til år. 79 prosent av de unge under 18 år som ble registrert med straffbare forhold i 2017, var ikke registrert med straffbare forhold i 2016. Tilsvarende ble 67 prosent av de som ble registrert i 2016 ikke registrert i 2017. Imidlertid er det noen få som blir registrert både flere ganger i året, og også år etter år. Ei av bekymringene rundt utviklingen de siste åra er nettopp gjengangerne. Statistikken viser at vi ikke har lykkes godt nok med arbeidet rundt enkeltungdommene som trenger støtte for å komme seg ut av kriminelle nettverk og negativ utvikling.

De som er registrert med fire eller flere straffbare forhold i løpet av et kalenderår omtales som gjengangere. *Unge gjengangere* er de under 18 år, *gjengangere* regnes fra 18 til og med 22 år.

Antallet unge gjengangere under 18 år har steget kraftig de to siste åra. Etter rekordlave 88 personer

i 2015, steg antallet til 151 personer i 2017. De 151 unge gjengangerne i 2017 sto bak hele 37 prosent av det totale antall straffbare forhold i aldersgruppa. Gjengangernes lovbrudd påvirker i stor grad utviklingen i de ulike lovbruddskategoriene. Sjøl om antall gjengangere blir lavere uten lovbruddskategoriene narkotika og butikktveri, er økningen betydelig også uten disse. Disse kategoriene kalles noen ganger «kontrolllovbrudd». Med det mener vi lovbruddstyper som politiets og vekternes prioriteringer i stor grad påvirker antall registrerte anmeldelser. I 2017 ble det registrert 28 jenter blant de unge gjengangerne, noe som er det nest høyeste antallet i hele perioden denne registreringen har blitt gjennomført.

Ei annen bekymring er at gjengangerne ofte blir registrert i anmeldelser sammen med flere andre unge personer. Omtrent en av fem av anmeldelsene med en ung gjenganger, involverte flere gjerningspersoner i aldersgruppa. I nesten to tredjedeler av anmeldelsene med flere gjerningspersoner, var minst en av disse en ung gjenganger.

Ser vi på de unge gjengangerne med flest forhold, ser vi at de gjennomgående ble registrert med straffbare forhold fra svært ung alder. 27 personer under 18 år hadde 10 eller flere straffbare forhold i Oslo i 2017. Disse 27 har fram til og med 2017 til sammen blitt registrert med 686 straffbare forhold

i Norge, det vil si i gjennomsnitt 25 straffbare forhold hver. Dette altså før de har blitt myndige, noen også før fylte 15 år.

I aldersgruppa fra 18 til og med 22 år var det 329 gjengangere i 2017, 33 av dem kvinner. De 329 sto bak 50 prosent av de registrerte lovbruddene i aldersgruppa totalt i 2017. Denne andelen har heller aldri vært høyere. Det var nedgang i antall personer som ble registrert med kun ett forhold, men økning i antall gjengangere. Dermed blir stadig mer av kriminaliteten i aldersgruppa knyttet til gjengangerne. 83 personer ble registrert med 10 eller flere straffbare forhold i Oslo i 2017 og disse sto alene for 25 prosent av det totale antall forhold i aldersgruppa.

Gjentatte gjengangere

En av de sentrale målsetningene i SaLTo-samarbeidet er å forebygge kriminalitet og å få unge ut av en kriminell løpebane. Ei måling av hvordan det går med de som er registrert som unge gjengangere i åra etter de hadde fire eller flere straffbare forhold, viser at et økende antall fortsetter sin kriminelle løpebane. De to siste åra er det flere som har fire eller flere straffbare forhold flere år på rad, vi definerer dem som *gjentatte gjengangere*.

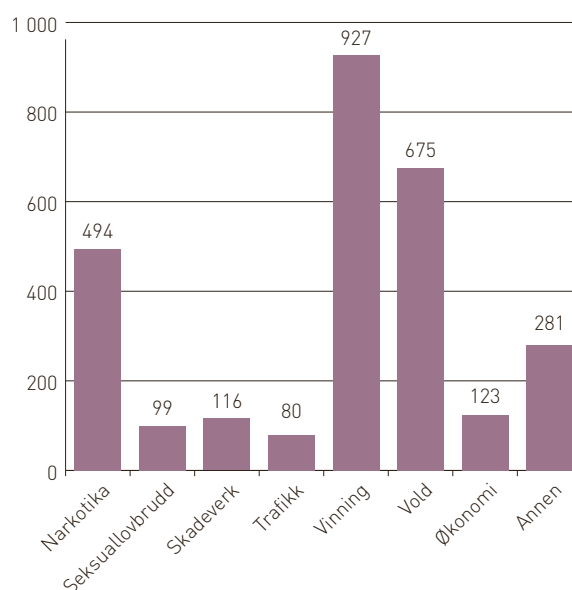
Mye kan tyde på at arbeidet, reaksjonene og tiltakene som er ment for de gjentatte gjengangerne ikke fungerer optimalt. Samtidig kan motivasjonen for lovbrudd være større i denne gruppa. Ser vi for eksempel på de 27 unge under 18 år som ble registrert med 10 eller flere straffbare forhold i 2017, er de totalt registrert med 553 straffbare forhold bare i Oslo. Dersom vi i større grad lykkes med å jobbe målretta med unge med gjentatt kriminalitet på et tidligere tidspunkt vil det påvirke helheten i stor grad.

Gjengangere og nettverk

Ansatte ved de forebyggende enhetene hos politiet i Oslo beskriver et inntrykk av at "alle kjenner alle" i miljøene unge gjengangere ferdes i. Denne beskrivelsen gjelder ikke alle gjengangerne, men gjerne de som ferdes mye ute i det offentlige rom, både i sentrum av byen og andre steder. Vi ser at de vi definerer som gjengangere i stor grad gjør kriminalitet også sammen med andre, men at hvem de opererer sammen med varierer fra sak til sak. De veksler mellom ulike løse nettverk.

Ingen av de unge gjengangerne under 18 år i 2017 var ved starten av 2018 definert som aktører i

Figur 4. Straffbare forhold i aldersgruppa 10–17 år med gjerningssted i Oslo kommune i 2017, fordelt på lovbruddskategorier.

Kilde: Politiets straffesaksregister (STRASAK)

kriminelle nettverk i politiets systemer. Noen har likevel blitt registrert i tilknytning til personer som er aktører i kriminelle nettverk, ofte i forbindelse med narkotikaomsetning. Politiet vet at sårbar ungdom kan rekrutteres til disse miljøene, og salg av narkotika er den viktigste arenaen disse nettverkene bruker til å rekruttere ungdom.

Utvalgte lovbruddskategorier

I det følgende skal vi se nærmere på noen utvalgte lovbruddskategorier. Noen av dem er valgt ut for å belyse utfordringer SaLTo-samarbeidet opplevde i 2017. Samtlige lovbruddskategorier krever økt oppmerksomhet fra Oslo kommune og Oslo politidistrikt.

Mye av økningen i den registrerte kriminaliteten det siste året skyldes flere registrerte butikktverier og narkotikalovbrudd. Dette er lovbruddstyper hvor antall registrerte lovbrudd i stor grad styres av politiet og vekternes strategier og fokusområder. Samtidig viser statistikken at det er grunn til bekymring rundt utviklinga på områder som vold og ran.

Det var ei økning i registrert fysisk vold blant barn og unge både over og under 18 år i 2017. Antall forhold har nesten dobla seg fra laveste nivå i 2011 og var i 2017 høyere enn forrige toppnivå som var i

2007. I aldersgruppa under 18 år er det klart tydeligst økning for de mellom 15 og 17 år, og ei mindre økning for de under 15 år. De unge gjengangerne under 18 år er registrert med 43 prosent av forholdene for fysisk vold i aldersgruppa.

En av faktorene som bidrar til økninga i straffbare forhold for fysisk vold, er økning i antall anmeldelser der flere gjerningspersoner er involvert. Det har vært ei økning i episoder som blir omtalt som masseslagsmål. Når disse etterforskes kan mange personer bli registrert.

Registreringa av fysisk vold i skolen har også økt. Dette kan handle om avdekking av mørketall og ikke ei så stor reell økning da dette sammenfaller med innføring av nye HMS-rutiner i skolene. Samtidig ser vi at unge gjengangere er registrert med 45 prosent av de straffbare forholdene for fysisk vold i skolen i aldersgruppa 10–17 år.

Økninga i fysisk vold og massevold kan kobles sammen med en voldstrend på internett og bruk av sosiale medier. Noen av voldssakene blir filma av de unge og legges ut på internett. Kommunikasjon og informasjonsspredning på sosiale medier medfører at mange kan være involvert når det avtales en slåsskamp, og samtidig være en driver for videre konflikter i ungdomsmiljøet.

Unge gjengangere er som nevnt involvert i mye vold, og er registrert i mange av voldsanmeldelsene med flere gjerningspersoner. Det er også ei økning i antall lovbrudd der offentlig tjenestemenn er utsatt for vold, trusler, hindring eller forulemping. Det store flertall av disse lovbruddene i 2017 skjedde mot politi, og unge gjengangere er registrert som gjerningspersoner i 86 prosent av de straffbare forholdene.

I 2013 hadde vi en mye omtalt «ransbølge», men fram til 2016 og 2017 ble antall anmeldelser for ran (uavhengig av alder) mer enn halvert. Sjøl om totaltallet for ran og utpressing i Oslo var lavt i 2017, steg antall personer anmeldt for ran i aldersgruppa under 18 år til et nivå over det vi så i 2013. Antall jenter anmeldt for ran og utpressing er betydelig høyere i 2017 enn foregående år. Antall straffbare forhold var imidlertid høyere i 2013. Som for fysisk vold, er det også for ran og utpressing spesielt i aldersgruppa 15 til 17 år vi ser kraftigst økning. Antall forhold steg spesielt mye i Majorstua krets, og det var i hovedsak gutter i alderen 15–17 år fra østkanten av Oslo som ble registrert som gjerningspersoner. Unge gjengangere under 18 år

er registrert som gjerningsperson i to av tre straffbare ransforhold i 2017. Også for ran var det mange anmeldelser i 2017 med flere gjerningspersoner under 18 år involvert. Unge gjenganger ble registrert som gjerningsperson i hele 88 prosent av alle anmeldelser der minst en av de registrerte gjerningspersonene var under 18 år. I aldersgruppa 18–22 år var antall straffbare forhold på det laveste for hele perioden 2005–2017.

For *seksuallovbrudd* har det skjedd ei økning i registreringa de siste tre åra, både totalt og for aldersgruppa 10–17 år. Økninga kom samtidig som innføringa av ny straffelov, men vi kan ikke se at dette har hatt direkte påvirkning. Det var samtidig ei økning i anmeldelser med flere gjerningspersoner under 18 år involvert. Den teknologiske utviklinga i etterforskninga, og ungdommers bruk av sosiale medier, antas å ha en virkning på økninga.

Instansene som avdekker *narkotika og butikktveri* har ulike satsningsområder og strategier. Et økt antall anmeldelser kan være positivt da flere forhold avdekkes, men registreringene kan gi inntrykk av at den faktiske kriminaliteten øker uten at det trenger å være tilfelle.

Unge jenter har de senere åra knapt blitt registrert med narkotikaforhold. Samtidig vet vi at unge jenter bruker og er i befatning med narkotika. I 2017 økte antall narkotikalovbrudd for gutter, spesielt i de områder der politiet har hatt ekstra innsatser. For butikktveri var det ei svært stor økning blant unge jenter, men økninga skjedde ikke for unge gutter eller i aldersgruppa over 18 år. Politiblikket og andre kontrollørers blikk gjenspeiler seg i politiets registre ved at de verken er kjønns- eller aldersnøytrale.

Noen faktorer som kan ha påvirket utviklinga

SalTo-samarbeidet, med Oslo politidistrikt og Oslo kommune i spissen, jobber kontinuerlig med å forebygge kriminalitet og rus blant barn og unge i Oslo. I noen grad vil dette arbeidet påvirke omfanget av kriminaliteten, men det trengs også ytterligere bistand fra andre instanser. I tillegg, og minst like viktig, har samfunnet som helhet et ansvar for å gi barn og unge i Oslo en god oppvekst.

Fattigdom og økte forskjeller

Forskjellen mellom de rike og de fattige i Oslo øker. Statistisk sentralbyrå melder om økte forskjeller innad i Oslo, noe som kan skape grobunn for kon-

Foto: Colourbox

flikter og kriminalitet. Det registreres mer kriminalitet med gjerningssted i bydelene øst i Oslo enn i vestlige bydeler. Samtidig ser vi at ungdom fra øst står bak ei klar økning av ran i vest. Mange av de gjentatte gjengangerne kommer fra fattige familier i små leiligheter, og de oppholder seg derfor i større grad ute i det offentlige rom. Dette betyr ikke at det ikke begås kriminalitet på vestkanten. Større boliger gjør det mindre nødvendig å bruke det offentlige rom, og lovbrudd blir sjeldnere avdekka.

Tilstedeværelse i lokalmiljøene

Politiet i Oslo har endra struktur etter Nærpolitireformen og det har i flere tilfeller ført til at de forbyggende og operative patruljene oftere befinner seg på steder hvor de i mindre grad er kjent med beboerne og området. Dette påvirker dialogen og kontrollaktiviteten, og kan ha negativ effekt på kriminalitetsutviklinga.

Statistikken viser at mange av de gjentatte gjengangerne er anmeldt for vold mot offentlig tjenestemann. Om dette har sammenheng med mindre kunnskap hos politiet om lokale forhold må undersøkes nærmere før man kan konkludere med noe. Dersom en gjenganger blir kontrollert gjentatte ganger av forskjellige politifolk, vil det kunne medføre slitasje både for den enkelte ungdom og for politifolka som kan møte lite samarbeidsvillig ungdom. Hvordan politiet går inn i en

situasjon har stor betydning. Dette kan påvirkes av om politifolka kjenner et lokalområde og de som oppholder seg der.

Straffereaksjoner

Mange barn og unge i Oslo opplever at sakene de blir anmeldt for henlegges. I 2017 ble 1 860 ungdomssaker i aldersgruppa 15–17 år endelig avgjort. Dette er altså ikke forholdene som fant sted i 2017, men de som ble avgjort i 2017. Av disse 1 860 forholdene ble 562 henlagt på bevisets stilling. I utgangspunktet er dette forhold med det som omtales som "kjent gjerningsmann". Spesielt for narkotika og fysisk vold ble en stor andel av økninga i straffbare forhold i 2017 avgjort med henleggelse på bevisets stilling.

Påtaleunntatelser med særvilkår, som kan gi unge motivasjon til endring, brukes i liten grad. Konflikt-råd, ungdomsoppfølging og ungdomsstraff er også lite brukt som reaksjon i de undersøkte lovbruddene.

En undersøkelse av gjentatte gjengangere viser flere eksempler på at disse kan ha en lang lov-bryterkarriere før de får en annen reaksjon enn henleggelse eller påtaleunntatelse uten vilkår. Noen har begynt med kriminalitet lenge før fylte 15 år, men har passert 18 år uten at de har fått en reaksjon med innhold.

FORTSATT BEFOLKNINGSVEKST I OSLO

Oslo vokser, men ikke så mye som for noen få år siden. Færre arbeidsinnvandrere, økt utflytting til Akershus og lav fruktbarhet har bidratt til en avtagende befolkningsvekst. Det er likevel gode grunner til å forvente en betydelig vekst de nærmeste 20 årene. Fortsatt høyt fødselsoverskudd forventes å bli den viktigste drivkraften bak byens befolkningsvekst i årene som kommer.

Av Grethe Lied Felde, Nils Petter Strand og Niels Henning Gundersen, Byrådsavdeling for finans

Historisk sett har folketilveksten i Oslo variert veldig (se figur 1). I perioder har det vært befolkningsnedgang, som fra slutten av 1960-tallet til midten av 1980-tallet. Hovedårsaken den gang var netto utflytting fra Oslo. Perioden med netto utflytting fra Oslo varte til midten av 1980-tallet. Fra midten av 1970-tallet til midten av 1980-tallet var det i tillegg et fødselsunderskudd. Det vil si at det var flere som døde enn som ble født. Fødselsunderskudd ble til et fødselsoverskudd mot slutten av 1980-tallet og økte i årene som fulgte. Fra 2009 har fødselsoverskuddet holdt seg rundt 6 000. Netto innflytting til Oslo har i store trekk vært økende siden starten på 1970-tallet og fram til de rekordhøye årene 2008, 2011 og 2014.

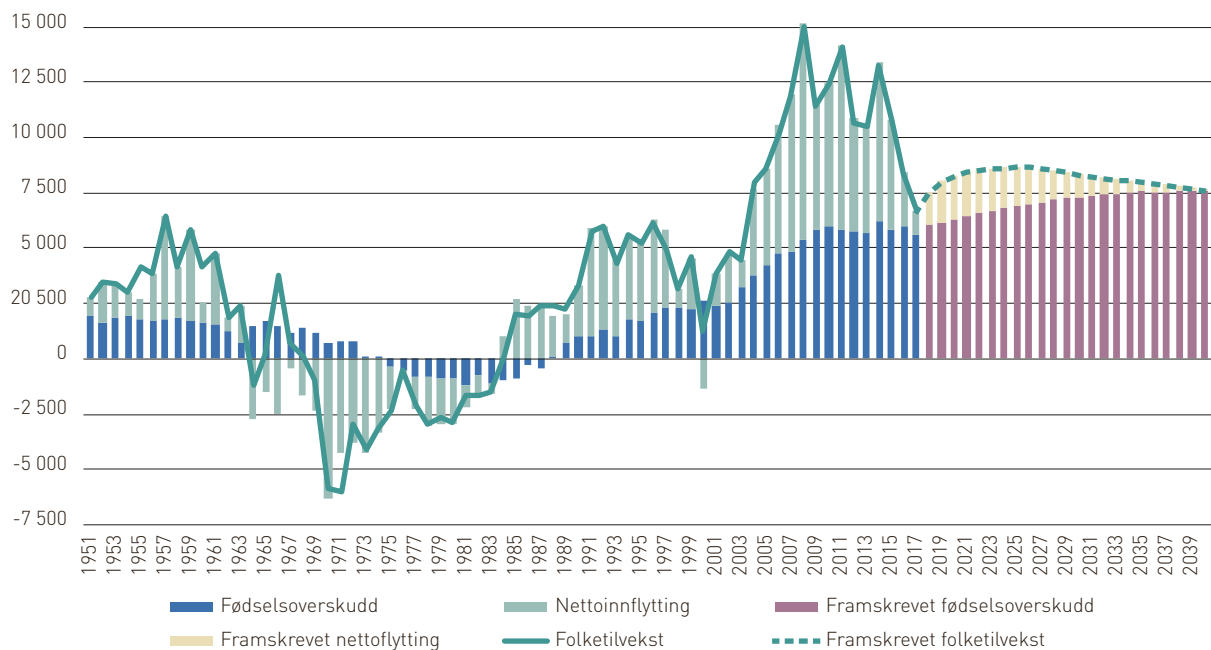
Etter 2014 har folketilveksten i Oslo hatt en bratt nedadgående trend. Folketilveksten i 2017, på 6 700, var omtrent halvparten så stor som veksten tre år tidligere, på 13 200. I denne perioden har flere piler pekt nedover. Arbeidsinnvandringen har avtatt, bl.a. som følge av et forbedret arbeidsmarked i andre deler av EU/EØS-området. Det innenlandske flyttereignskapet har også hatt en negativ utvikling, med økt utflytting, særlig i 2017 (se egen artikkel). I tillegg har fruktbarheten, eller antall fødte per kvinne, sunket betydelig i samme periode. Til tross for dette forventes det, i følge Oslo kommunes befolkningsframskriving laget i 2017, en betydelig vekst i Oslo i årene som kommer.

SAMMENDRAG

- I følge Oslo kommunes befolkningsframskriving fra 2017 forventes det fortsatt befolkningsvekst i Oslo fram mot 2040.
- Den store drivkraften i veksten er fødselsoverskuddet (fødte minus døde). Dette skyldes at Oslo har og forventes å fortsette å ha, en ung befolkning.
- Oslo har et flyttemønster som gir netto utflytting av barnefamilier, og netto innflytting av unge voksne. Dette aldersspesifikke flyttemønsteret sørger for at befolkningen får stadig påfyll av unge voksne. I neste omgang stifter mange av disse familier, noe som gjør at Oslo har forholdsvis høye fødtetall til tross for lav fruktbarhet.
- Det forventes at befolkningsveksten framover vil være på et lavere nivå enn det man har sett de siste 10-15 årene. Det er allikevel en sterk vekst sett i et lengre historisk perspektiv.

Figur 1. Folketilvekst per år i Oslo fordelt på fødselsoverskudd og netto innflytting. Statistikk 1951–2017* og framskrevet 2018–2040, mellomalternativet.

* Statistikk over fødselsoverskudd og nettoinnflytting har ikke alltid samsvart med statistikk over folketilvekst. Dette skyldes forsinkede registreringer, annulleringer, korreksjoner m.v.

Denne artikkelen vil se nærmere på hva som bidrar til befolkningsveksten i Oslo, litt om den historiske utviklingen og forventninger om fremtiden.

Befolkningsframskrivninger – fortsatt vekst

En befolkningsframskriving tar utgangspunkt i kjent statistikk og trender som grunnlag for beregningene. I Oslo kommunes framskriving benyttes i hovedsak statistikk fra de siste fem årene som utgangspunkt. Det ligger mange forutsetninger til grunn for en befolkningsframskriving. Følgende faktorer er en del av modellberegning av folketilveksten i Oslo: fødte, døde, innenlandsk innflytting, innenlandsk utflytting, innvandring og utvandring.

Befolkningsframskrivninger vil alltid være beheftet med stor grad av usikkerhet og vil ikke kunne forutsi fremtidige trendbrudd og uventede hendelser. Generelt kan man si om framskrivninger at usikkerheten øker jo lenger ut i framskrivingsperioden man går, og jo mindre område eller gruppe man framskriver.

Selv om den forventede befolkningsveksten de kommende årene er lavere enn i årene vi nylig har lagt bak oss, er den allikevel relativt høy i lys av historien. Befolkningsframskrivingen Oslo kommune laget høsten 2017, traff godt på nivået

for befolkningsveksten i 2017. Befolkningsveksten ble som forventet, lavere enn i 2016. Gitt forutsetningene i framskrivingen forventes det imidlertid ikke at nedgangen fortsetter (figur 1). Selv med en forventning om en forholdsvis lav netto innflytting i årene fremover, viser anslagene fortsatt en betydelig befolkningsvekst i Oslo. Fødselsoverskuddet, dvs. fødte minus døde, bidrar mest til den forventede veksten og anslagene i framskrivingen gir økt fødselsoverskudd i perioden. Oslo har en ung befolkning og et flyttemønster som gir stadig påfyll av unge voksne. Det sørger for at fødselstallene vil holde seg oppe selv med lav fruktbarhet. Videre vil det være enda noen år før eldrebølgen vil gi utslag i flere døde. Dette vil vi komme nærmere inn på senere i artikkelen.

Fødselsoverskudd: Summen av fødte minus døde i en bestemt periode, også kalt naturlig tilvekst.

Netto innflytting: Summen av innflyttinger minus utflyttinger. I artikkelen skilles det mellom netto innvandring (flytting mellom Oslo og utlandet) og innenlands netto innflytting (flytting mellom Oslo og resten av landet).

Fallende netto innflytting på sikt

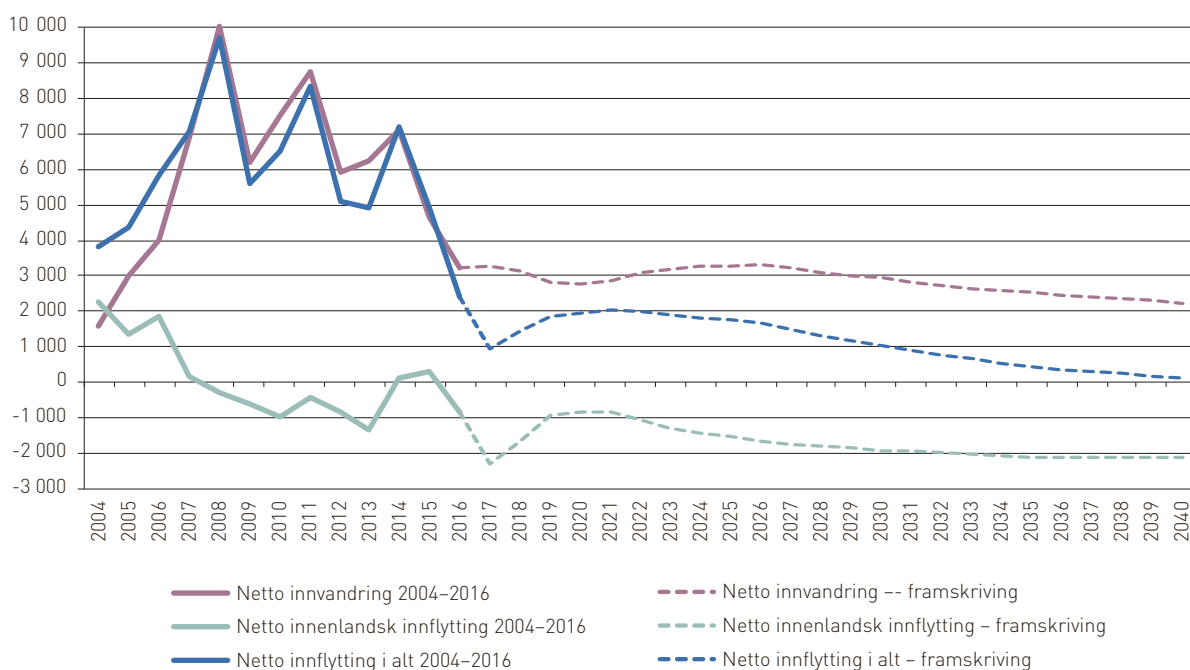
EU-utvidelsen i 2004 og den påfølgende arbeidsinnvandringen fra de østeuropeiske landene førte til en kraftig økning i innvandringen fra 2004 og utover. Mellom 2006 og 2014 hadde Oslo i alt en samlet netto innflytting på over 60 000 personer, eller i gjennomsnitt 6 700 per år. Den samlede nettoinnflyttingen (innenlands flytting og migrasjon til sammen) var i denne perioden en kraftigere driver for folketilveksten i Oslo enn fødselsoverskuddet. Etter toppåret 2008, har nettoinnflyttingen variert mye fra år til år, men jevnt over hatt en fallende tendens. Etter 2015 har det vært en tydelig nedgang i nettoinnflyttingen til Oslo. Innvandringen fra EU-land har vært nedadgående, samtidig som det både i 2016 og 2017 var økende utflytting fra Oslo til andre kommuner i Norge. Den samlede nettoinnflyttingen til Oslo i 2017, på 1 104 personer, var den laveste siden år 2000. Befolkningsframskrivningen det her vises til ble imidlertid laget høsten 2017, altså før flyttestatistikk for 2017 forelå.

Anslagene i fjorårets framskrivning for innvandring til Oslo fram mot 2040, bygger på SSBs anslag om nasjonal innvandring fra SSBs befolkningsframskrivning 2016. SSB har i flere av sine seneste framskrivinger lagt til grunn en forventet nedgang i arbeidsinnvandringen fra EU/EØS-området. Denne

forventningen har nå slått til. SSBs framskrivning fra 2016 ble laget kort tid etter flyktningkrisen høsten 2015, og det ble lagt til grunn en meget høy innvandring de første årene. Dette har vist seg ikke å slå til og ble derfor justert kraftig ned i Oslo kommunes framskrivning fra 2017. Oslo kommune la til grunn en svak økning i antall innvandring til Oslo og en økning i antall utvandring. Innvandrere har generelt, langt høyere sannsynlighet for å utvandre enn norskfødte. Når antall innvandrere i befolkningen øker vil det dermed være naturlig å forvente at antall utvandring også vil øke noe. Dette gir i sum en forventning om en fallende tendens i nettoinnvandringen på lang sikt (se figur 2).

SSB forventer at det vil komme en vridning i sammensetningen av innvandrere, mot en større andel fra Afrika og Asia, og færre fra EU/EØS-området. Dette har innvirkning på Oslo kommunes innenlandske flytteanslag ved at innvandrere fra Afrika og Asia bosatt i andre deler av landet, har høyere tilbøyelighet til å flytte til Oslo enn innvandrere fra EU/EØS-området. Dette forventes å gi en økning i den innenlandske innflyttingen til Oslo. Dette veies opp, og vel så det, av at størrelsesforholdet mellom Oslos befolkning og befolkningen i landet for øvrig endres. Oslo forventes å vokse relativt sett

Figur 2. Netto innflytting til Oslo. Statistikk 2004–2016 og framskrevet 2017–2040.*

* Beregningen av framtidig innvandring tar utgangspunkt i SSBs anslag for nasjonal innvandring i SSBs framskrivning fra 2016. Anslagene for utvandring og innenlandsk inn- og utflytting er modellberegninger basert på flyttestatistikken de seneste årene for aldersgrupper, kjønn og fire landgrupper. Med unntak av de første årene i framskrivningen, hvor det er gjort noen tilpasninger for å treffe inneværende trend, holdes flyttestatistikken konstante gjennom perioden.

raskere enn landet for øvrig, og når antall innbyggere øker vil antall potensielle utflyttere også øke. Med andre ord, når vi legger til grunn at dagens aldersspesifikke flytteatferd vedvarer, vil antall utflyttinger øke som følge av befolkningsveksten, og da særlig i de mest flytteaktive aldersgruppene. Det er derfor god grunn til å forvente at det innenlandske flyttereignskapet vil holde seg på minussiden fram mot 2040 (se figur 2).

Det forutsettes i Oslo kommunes befolkningsframskrivinger fra 2017 at den samlede nettoinnflyttingen til Oslo vil holde seg i underkant av 2000 per år og nærme seg 0 i 2040.

Påfyll av unge voksne

Oslo har i likhet med mange andre storbyer et flyttemønster som sørger for høy innflytting av unge voksne, samtidig som mange barnefamilier flytter motsatt vei. Dette flyttemønsteret henger sammen med at flytting gjerne gjøres i forbindelse med livsfaseendringer, som for eksempel familieførøknings eller overgang fra skolegang til studier/arbeidsliv, noe som gir et meget stabilt mønster dersom man studerer aldersfordelingen på inn- og utflyttere.

Selv i perioder hvor samlet netto innflytting til Oslo har vært lav, eller som i år 2000, negativ, har det

likevel vært et innflyttingsoverskudd til Oslo blant 19–29-åringene (se figur 3). I 2000 hadde Oslo samlet sett en netto innflytting på -1 359 (se tabell 1). Likevel hadde 19–29-åringene et innflyttingsoverskudd på 6 855. I 2017 hadde samme aldersgruppe et innflyttingsoverskudd på 7 302, mens den samlede netto innflyttingen til Oslo var på kun 1 104.

Høy innflytting av unge voksne var nok et trekk ved flyttemønsteret allerede på 1980-tallet, men blant annet en økning i andelen som tar høyere utdanning har trolig bidratt til å forsterke dette aldersspesifikke flyttemønsteret.

Fødselsoverskuddet – stor betydning for folketilveksten

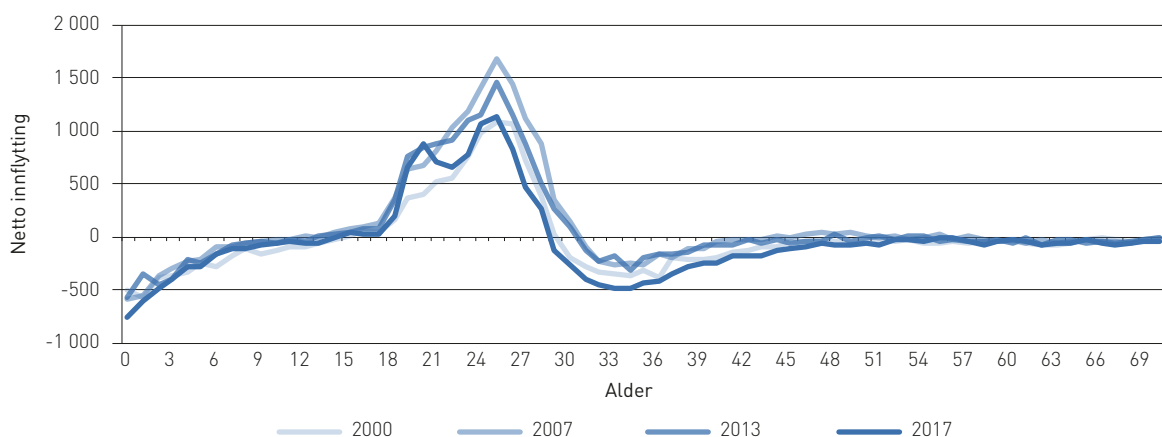
Gjennom forrige århundre var det for det meste fødselsoverskudd i Oslo, dvs. flere fødte enn døde, men to perioder skilte seg ut med fødselsunderskudd (se figur 4). I mellomkrigstiden var det svært små fødselskull som bidro til et fødselsunderskudd. Den neste perioden med fødselsunderskudd var, som tidligere nevnt, fra midten av 1970-tallet til midten av 1980-tallet. Fødselsoverskuddet har vært mer eller mindre økende siden slutten av 1980-tallet som følge av at antall fødte har økt og antall døde har gått ned. Fra 2016 til 2017 falt fødselsoverskuddet fra 6 004 til 5 596, men det er fortsatt høyt historisk sett. Fødselsoverskuddet i 2017 stod for 83 prosent av den samlede folketilveksten i Oslo.

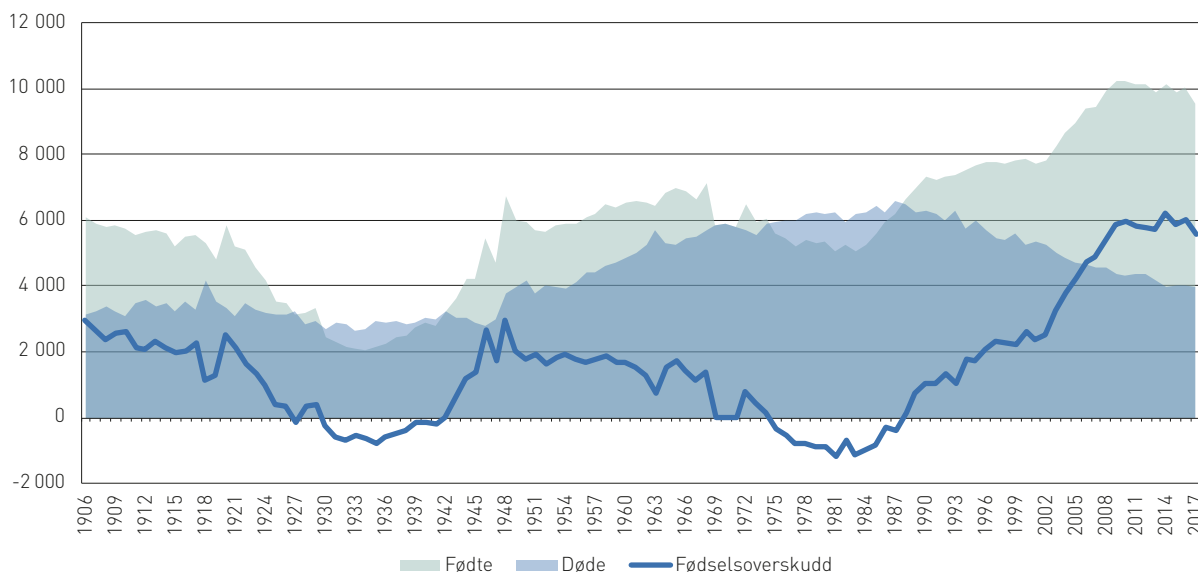
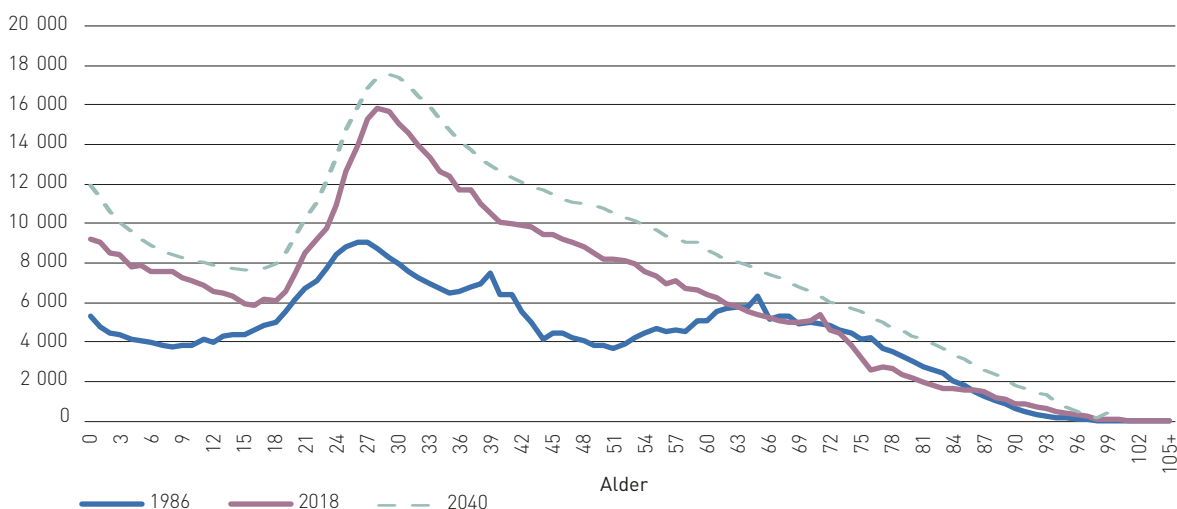
Hva er så grunnen til at fødselsoverskuddet gikk fra -1000 tidlig på 1980-tallet, til ca. 6000 25–30 år senere, og hvorfor tror vi fødselsoverskuddet vil holde seg på dette nivået flere år fram i tid?

Tabell 1. Netto innflytting til Oslo.

	19–29 år	I alt
2000	6 855	-1 359
2007	11 198	7 041
2013	9 876	4 904
2017	7 302	1 104

Figur 3. Netto innflytting til Oslo etter alder. 2000, 2007, 2013 og 2017.

Figur 4. Fødselsoverskudd med antall fødte og døde i Oslo, 1906–2017.**Figur 5.** Antall innbyggere i Oslo etter alder. Statistikk 1986 og 2018 og framskrevet 2040*

* Kurven for 2040 går litt opp ved 99 år og stopper der. Det er fordi denne verdien inneholder anslag for alle som vil være 99 år og eldre i 2040. [Det framskrives på ettårs aldersgrupper bare til 99 år.]

Aldersfordelingen i Oslos befolkning rundt midten av 1980-tallet, var ganske annerledes enn dagens aldersfordeling. I 1986 var ca. 120 000 av i alt 450 000 osloborgere over 60 år. Ved inngangen til 2018 var litt over 113 000 av innbyggerne i Oslo over 60 år – altså nesten 7 000 færre enn i 1986. Dette til tross for at Oslos befolkning i denne perioden vokste med nesten 225 000 innbyggere. Figur 5 viser aldersfordelingen for oslobefolkningen i hhv. 1986 og 2018. Her ser man at Oslo hadde en ganske annerledes aldersprofil i 1986 og at det da

var en langt høyere andel eldre enn det er nå i 2018. Det er de små mellomkrigskullene som gjør at det nå er få gamle. En annen forskjell på 1986 og i dag er at gjennomsnittlig levealder var lavere enn i dag, og dermed var også dødeligheten høyere blant 1980-tallets eldre.

Høy andel eldre, høyere dødelighet kombinert med rekordlav fruktbarhet, og en relativt liten gruppe voksne i fertil alder, gav altså et negativt fødsels-overskudd på 1980-tallet. Fram mot årtusenskiiftet

Foto: Colourbox

gikk antall gamle ned, og antall fødte barn gikk opp. Økningen i antall fødte skyldes både økt fruktbarhet og en økning i antall unge voksne, der økningen i antall unge voksne har sammenheng med både flyttemønsteret og størrelsen på årskullene. I Oslo kommunes framskrivninger forutsettes det at det aldersspesifikke flyttemønsteret vil fortsette omtrent som i dag. Flyttemønsteret (se figur 3), med påfyll av unge voksne er hovedforklaringen på hvorfor det er rimelig å forvente et forholdsvis høyt fødselsoverskudd i perioden fram mot 2040.

Nedgang i fruktbarheten og flere kvinner

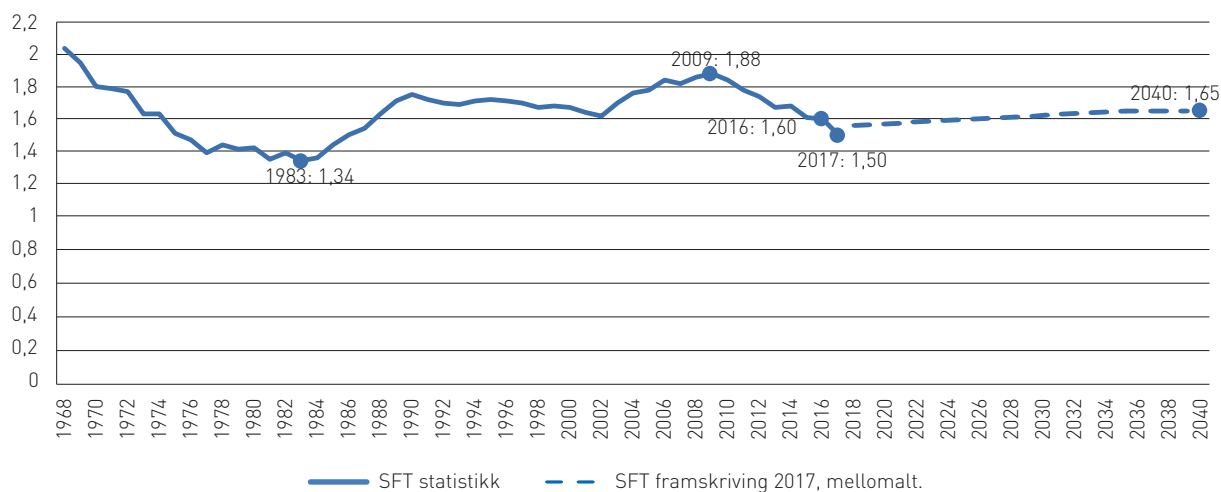
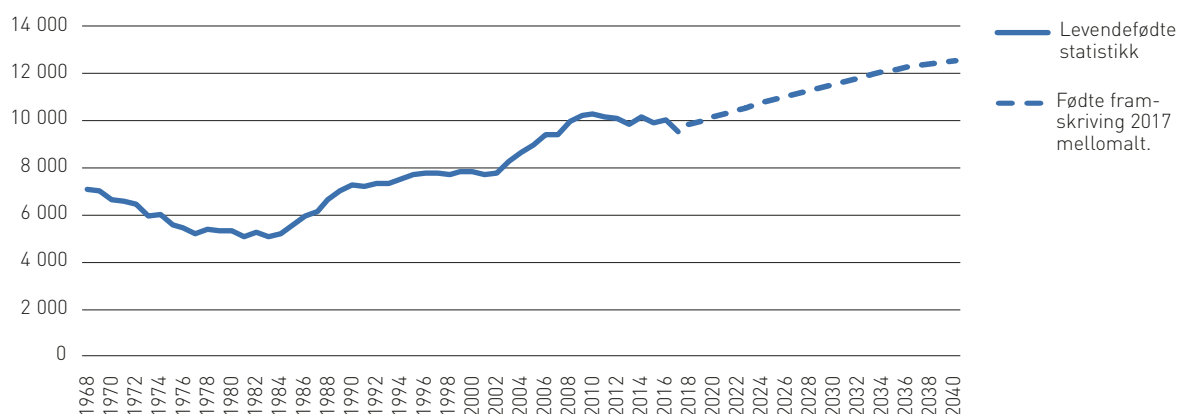
De to figurene 6 og 7 viser utviklingen i fruktbarheten og antall fødte i Oslo i perioden 1968–2017 og framskrevet nivå frem mot 2040. Fruktbarhetsmønsteret kan ses igjen i antall fødte, men antall fødte barn påvirkes både av antall kvinner og fruktbarhetsnivået. Derfor ser man at antall fødte ikke har gått like mye ned som fruktbarheten de siste årene. Det at antall kvinner i fertil alder har økt har med andre ord kompensert litt for nedgangen i fruktbarheten.

På 2000-tallet var det en gradvis økning i fruktbarheten, og for Oslos del ble 2009 et toppår med en samlet fruktbarhet (SFT) på 1,88. Etter det har trenden vært redusert fruktbarhet både i Oslo og Norge, der fruktbarheten i Oslo, tradisjonelt ligger lavt i forhold til landet og de andre fylkene. I Norge

var SFT i 2017 på 1,62 barn per kvinne, mens SFT for Oslo var på 1,50. Man må tilbake til 1970- og 1980-tallet for å finne like lave og lavere tall. Til sammenligning var SFT i 1983 for Oslo 1,34.

Noe av årsaken til at fruktbarheten har gått ned er at alderen for når kvinner får sitt første barn stadig øker. I 2017 var gjennomsnittsalderen for kvinners første fødsel 32,6 år i Oslo. Til sammenligning var den 31,8 år i 2010 og 30,6 år i 2000. Det er svært vanskelig å forutse fruktbarhetsnivået framover. Fruktbarheten varierer naturlig over tid. Etter perioder med nedadgående og lav fruktbarhet har det historisk vært påfølgende perioder med oppgang i SFT. Dette skyldes at kvinner har utsatt å få barn og at disse utsatte fødslene er blitt tatt igjen på et senere tidspunkt. En konsekvens av at flere kvinner utsetter å få barn og at de utsetter det stadig lenger, kan gjøre at det blir vanskelig for dagens kvinner å få like mange barn som sine forgjengere. Det er også færre som får tre barn eller flere, nå enn tidligere.

Det må påpekes at det er stor usikkerhet knyttet til beregningene av framtidig antall fødte barn. Selv om det i framskrivingen 2017 er lagt til grunn en svak økning i fruktbarheten, er det stor usikkerhet rundt om den vil gå opp, i så fall hvor mye og hvor fort. I tillegg påvirkes, som nevnt, antall fødte også av antall kvinner og her er det stor usikkerhet knyttet til framtidig flytting.

Figur 6. Samlet fruktbarhet for kvinner [SFT] i Oslo. Statistikk 1968–2017 og framskrevet 2018–2040.**Figur 7.** Antall fødte i Oslo. Statistikk 1968–2017 og framskrevet 2018–2040.

SFT – Samlet fruktbarhetstall: Det vanligste målet på fruktbarhet. Angir det antall barn hver kvinne i gjennomsnitt vil få i løpet av livet dersom fruktbarhetsmønsteret for en gitt periode varer ved i hele kvinnens fødedyktige alder og dødsfall ikke forekommer.

Dødsrater: Andel av befolkning som statistisk sett kan forventes å dø innenfor en bestemt aldersgruppe.

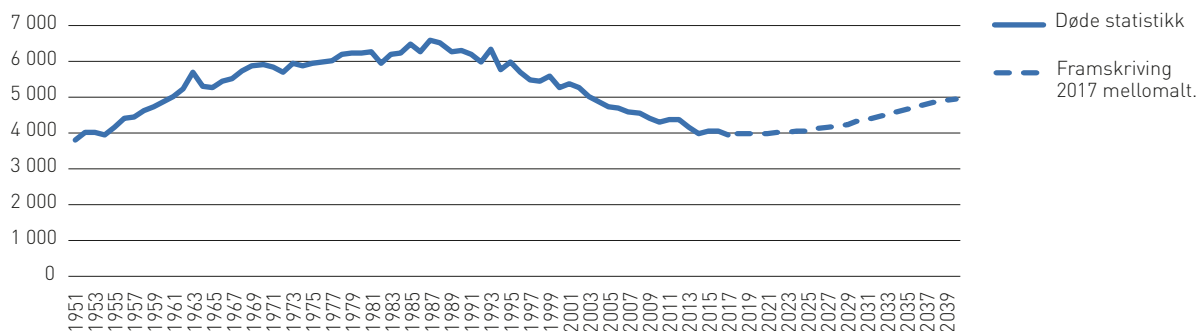
Økning i levealder

I utgangspunktet kunne man tro at når Oslos befolkning øker, skulle det også bli flere døde per år. Det var tilfellet i perioden fra 1950 til 1987. Da økte antallet døde i Oslo fra litt over 4 000 per år tidlig på 1950-tallet til drøyt 6 500 i 1987. Etter

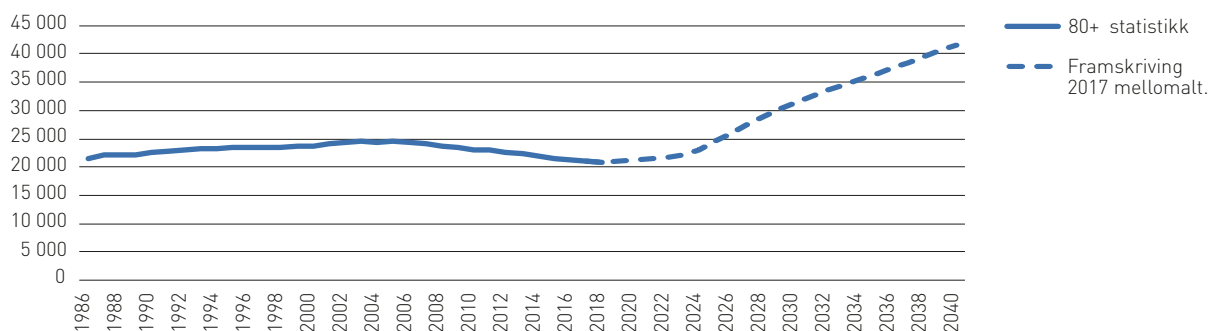
1987 har imidlertid antall døde per år sunket jevnt. I 2017 døde like under 4 000 innbyggere i Oslo. Endringen i antall døde henger sammen med to forhold. Den ene er befolkningens størrelse og alderssammensetning, det andre er nedgangen i dødsratene. Nedgangen i dødsratene har ført til en sterk økning i forventet levealder. De eldre lever stadig lengre og en økende andel dør først etter at de har fylt 90 år.

I perioden fra 1987 og fram til dag kan endringen i antall døde i stor grad tilskrives nedgangen i dødsratene. Det har vært en nedgang i dødsratene for alle aldersgrupper, der den prosentvise nedgangen i dødsratene har vært størst for de yngste aldersgruppene. Nedgangen i dødsratene for de unge eldre har hatt størst betydning for utviklingen i antall døde. Antallet døde per år i aldersgruppen

Figur 8. Antall døde i Oslo. Statistikk 1951–2017 og framskrevet 2018–2040.

Figur 9. Antall personer i Oslo, 80 år og eldre. Statistikk 1986–2017 og framskrevet 2018–2040.

Figur 10. Årlige endringer i folkemengden i Oslo. Statistikk 2006–2016 og framskrevet 2017–2040, lavalternativet.

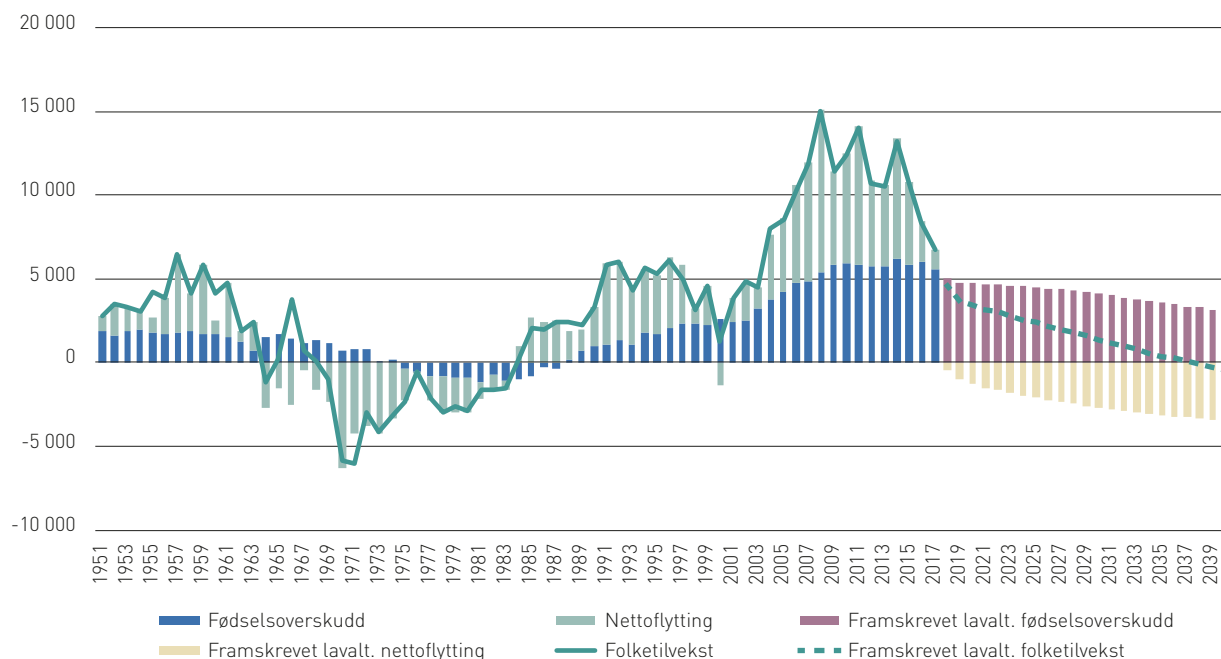

Foto: Ø7 Media

50–84 år har sunket betydelig de siste 30 årene og har i all hovedsak stått for nedgangen i antall døde i denne perioden. Det er bare for eldre over 90 år vi har hatt en vekst i antall døde, som følge av at flere lever lenge nok til å passere 90 år.

Forventet levealder har økt lenge og forventes å fortsette å øke, noe mer for menn enn for kvinner. De siste årene har forventet levealder i gjennomsnitt økt med 3 måneder per år. I Økonomiske analyser 3/2016 skriver SSB at medisinske framskritt og færre risikofaktorer i hverdagen taler for at dødeligheten vil fortsette å gå ned, men at det er usikkert hvor raskt og hvor mye.

Små mellomkrigskull og store etterkrigskull

Det vil etter hvert bli flere døde i Oslo, selv med en fortsatt nedgang i dødssannsynligheten og økning i levealder i årene framover. Det skyldes at dagens eldrebefolkning er født i mellomkrigstiden, en periode karakterisert av svært små fødselskull både i Norge og særlig i Oslo (se figur 4). Om noen år vil de store etterkrigskullene bli en del av eldrebefolkningen og da kan vi regne med en økning i antall døde. Det store etterkrigskullet født i 1946, blir 80 år i 2026. Fra 2023 og fram til 2040 kan det bli nesten en fordobling av antallet personer 80 år og eldre, dvs. den mye omtalte eldrebølgen. Antall

døde per år forventes å øke fra dagens nivå på ca. 4 000 per år til nær 5 000 i 2040 (se figur 9). Når økningen i antall døde personer ikke forventes å bli større, sett i forhold til økningen i eldrebefolkningen, skyldes dette en forventning om fortsatt økning i forventet levealder som gjør at stadig flere vil bli 90 år og eldre, før de dør. Økningen i antall døde vil dermed bli forskjøvet i tid.

Fortsatt befolkningsvekst i Oslo

Det forventes fortsatt befolkningsvekst i Oslo. Selv med negativ nettoutflytting kan Oslo forvente befolkningsvekst i årene som kommer. Figur 10 viser lavalternativet fra befolkningsframskrivingen laget i 2017, der det er lagt til grunn forutsetninger om lav fruktbarhet, høy dødelighet og negativ nettoutflytting.

Dette lave framskrivingsalternativet i figur 10 er et ekstremalternativ og ikke veldig realistisk. Det er allikevel interessant å se at selv med slike forutsetninger, kan man forvente befolkningsvekst i mange år framover. Her er det lagt inn netto utflytting fra Oslo i hele perioden. Som vi har vært inne på, legges det til grunn i mellomalternativet et overskudd av innflyttinger til Oslo fram mot 2040, selv om det er forventet at nivået på dette flytteoverskuddet vil bli lavere enn det høye nivået Oslo har hatt de siste 10–15 årene.

Med andre ord, Oslo vokser og vil fortsette å vokse i årene som kommer. Den store drivkraften i veksten vil være fødselsoverskuddet og skyldes at Oslo har, og vil sannsynligvis fortsette å ha, en ung befolkning. Gitt forutsetningene i befolkningsframskrivingen fra 2017, forventes veksten å ligge på et lavere nivå enn det man har sett de siste 10–15 årene. Sett i et lengre historisk perspektiv må den forventede veksten likevel kunne betegnes som sterk.

Oslo kommune vil presentere nye framskrivninger i starten av oktober 2018.

Kilder til statistikk:

Statistisk sentralbyrå

Framskrevne tall er fra Oslo kommunes framskrivning 2017. Der hvor ikke annet er spesifisert er det mellomalternativet.

FLYTTEATFERD I ENDRING

Flytting mellom Oslo og resten av landet

De siste par årene har flere flyttet ut av Oslo, til andre kommuner i landet, enn motsatt vei. Dette gjelder særlig flyttingen mellom Oslo og kommuner i Akershus. Endringer i befolkningsstørrelse og alderssammensetning kan forklare noe av det økende flyttetapet til Akershus, men det ser også ut til at oslofolks tilbøyelighet til å flytte til Akershus har økt de siste årene.

| Av Nils Petter Strand, Byrådsavdeling for finans

Flyttingen mellom Oslo og andre kommuner i Norge har de siste årene stått for to tredjedeler av all inn- og utflytting fra Oslo. Likevel har inn- og utvandringen blitt gitt mer oppmerksomhet. Dette har trolig sammenheng med at den innenlandske nettoinnflyttingen til Oslo har vært mer stabil og forholdsvis nære flyttebalanse (0 i nettoutflytting) sammenlignet med nettoinnvandringen. Det er inn- og utvandringen som har stått for mye av den årlige variasjonen i Oslos befolkningsvekst de siste 10–15 årene. Etter 2015 har imidlertid et samtidig fall i både netto innvandring og innenlands netto innflytting bidratt til at befolkningsveksten har blitt kraftig dempet, og det er den innenlandske flyttingen som i størst grad har bidratt til avtagende befolkningsvekst (se figur 1).

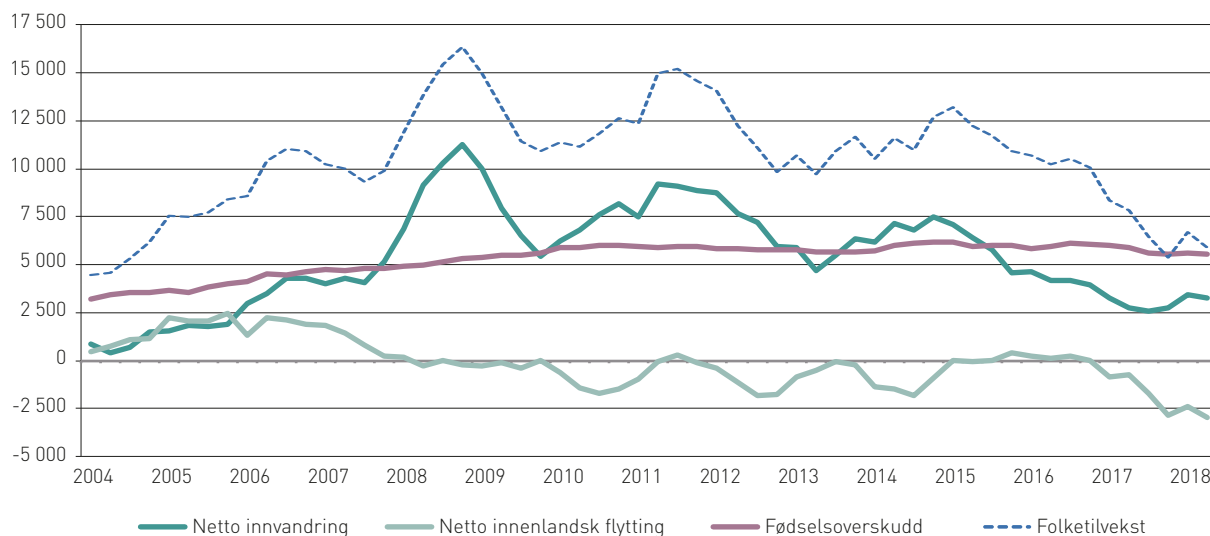
Den negative utviklingen i Oslos innenlandske flyttereignskap kan i hovedsak knyttes til flytteforholdet mellom Oslo og Akershus. Oslo har lenge hatt et overskudd av utflyttinger til Akershus, men de seneste årene har det vært en tydelig trend mot økende flyttetap til nabofylket (se figur 2). Oslo har på den annen side et overskudd av innflyttinger fra resten av landet, som veier opp for mye av underskuddet mellom Oslo og Akershus. I 2017 hadde Oslo netto innflytting fra alle fylkene i Norge med unntak av Akershus (-6 576), Buskerud (-139) og Østfold (-242). Utviklingen i flyttereignskapet mellom Oslo og Norge for øvrig (utenom Akershus)

SAMMENDRAG

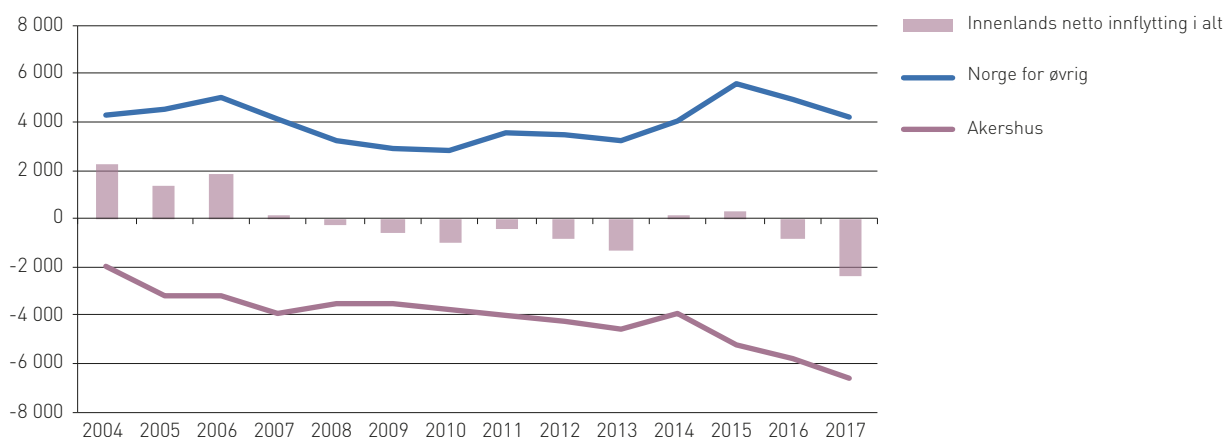

- De seneste årene har det vært en tydelig trend mot økende flyttetap til Akershus.
- Oslos aldersspesifikke flyttemønster har ikke endret seg stort de siste ti årene. Nettoinnflyttingen til Oslo er lavest blant småbarn og voksne i 30–40-årsalderen, og høyest blant unge voksne.
- Befolkningsvekst i Oslo og landet ellers har bidratt til økt flyttevolum, både inn og ut av Oslo.
- Økningen i utflytting fra Oslo til Akershus er så kraftig at den ikke alene kan forklares med befolkningsvekst. Oslofolk sin tilbøyelighet til å flytte til Akershus, har økt.
- Kommunene i Nedre Romerike har de siste tre år stått for mye av økningen i nettoutflytting til Akershus.
- Blant personer med innvandrerbakgrunn fra Asia, Afrika mv. har veksten i netto utflytting til Akershus vært spesielt kraftig. Selv om også andre grupper har bidratt til økt netto utflytting, er det blant de med bakgrunn fra Asia, Afrika mv. økningen har vært sterkest.

Figur 1. Løpende befolkningsendringer for fire siste kvartaler. 2004–2018.

Figur 2. Innenlands netto innflytting til Oslo. 2004–2017.

har vært varierende, men ikke hatt samme negative tendens som mellom Oslo og Akershus.

Videre i artikkelen vil vi ved hjelp av statistikk om flytting mellom Oslo og Akershus og Oslo og resten av landet, se om vi kan forstå mer av hva som er årsaken til nedgangen i nettoinnflyttingen til Oslo.

Stabil aldersprofil

Aldersprofilene på nettoinnflyttingen til Oslo fra henholdsvis Akershus og landet ellers, har kurver med lignende profil, om enn på ulikt nivå (figur 3). Der hvor kurvene er under null, er det flere som flytter ut av Oslo enn inn, og der hvor de er over null, er det flest som flytter inn. Kurvene for Oslo-

Akershus har en langt større andel av aldersgruppene under 0 enn for Oslo-Norge for øvrig. Felles for begge er at nettoinnflyttingen til Oslo er lavest blant småbarn og voksne i 30–40-årsalderen, og høyest blant unge voksne (ca. 19–29 år). Det aldersspesifikke mønsteret, som gjerne knyttes til livsfaser, har heller ikke endret seg stort de siste ti årene. Likevel, små endringer i nettoinnflyttingen i mange aldersgrupper kan i sum få betydelige utslag for den samlede nettoinnflyttingen.

Ved å sammenligne de ulike aldersprofilene i figur 3 etter hvilken periode de tilhører, kan man se hvordan flyttereignskapet mellom Oslo og Akershus har gått stadig mer i minus for Oslo sin del, og i hvilke aldersgrupper utviklingen har vært tydeligst.

Økt flyttetap til Akershus etter 2007–2010-perioden er tydeligst for voksne i trettiårsalderen. Det er i tillegg en synlig tendens mot økt flyttetap for barn i førskolealder og voksne i 40- og tidlig 50-årsalderen. Samtidig har flyttegevinsten midt i tjueårsalderen falt noe. Flyttegevinsten fra Norge for øvrig har økt for alderstrinnene som normalt har høyest netto innflytting, nærmere bestemt unge voksne i 20-årene.

Endret flytteatferd

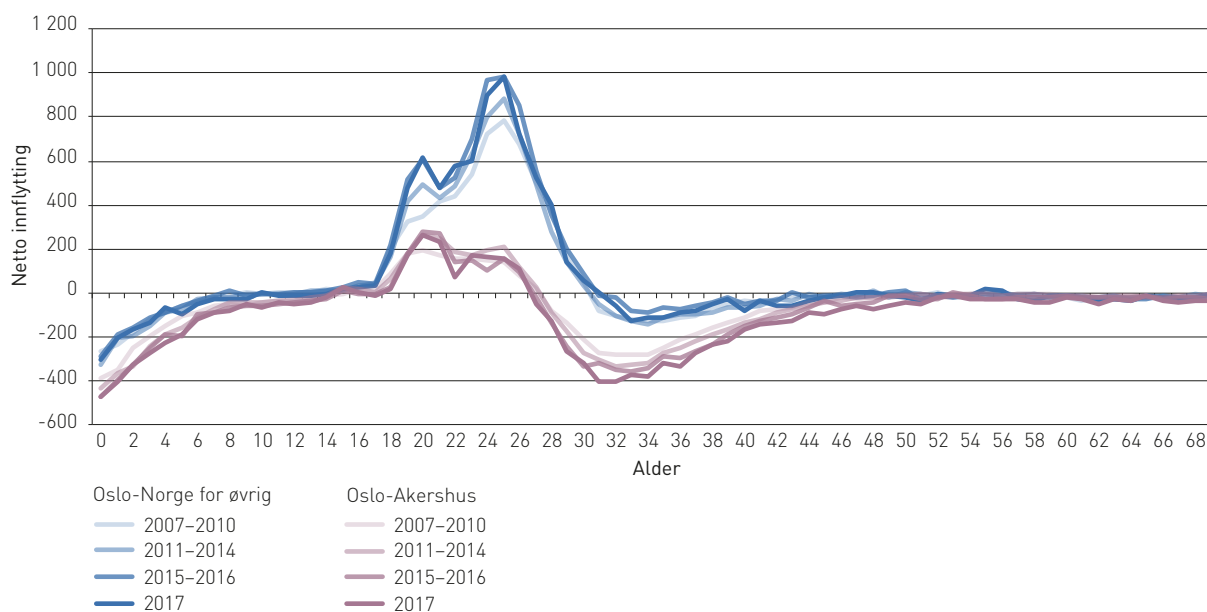
For å finne mulige forklaringer på at Oslos innenlandske flyttereignskap har hatt en fallende utvikling de siste årene, er det flere forhold ved flyttestatistikken som bør undersøkes. For det første flyttes det både inn og ut av Oslo. Nettotallene sier ingenting om hvorvidt det er inn-strømmen eller ut-strømmen som har endret seg. Dette undersøkes videre i artikkelen (se figur 4 og 5).

For det andre kan flyttereignskapet til ulike områder av landet være av ulik karakter. Noen kan være i endring mens andre er stabile. De siste års økende netto utflytting til Akershus gjør at Oslos flytteforhold til Akershus er spesielt viktig å studere nærmere. Tallene for andre deler av landet er enten mer stabile eller av mindre betydning som følge av lavere flyttevolum. Det er derfor naturlig, av hensyn til artikkelens omfang, at vi konsentrerer oss om flyttestrømmene mellom Oslo og Akershus og mellom Oslo og Norge for øvrig.

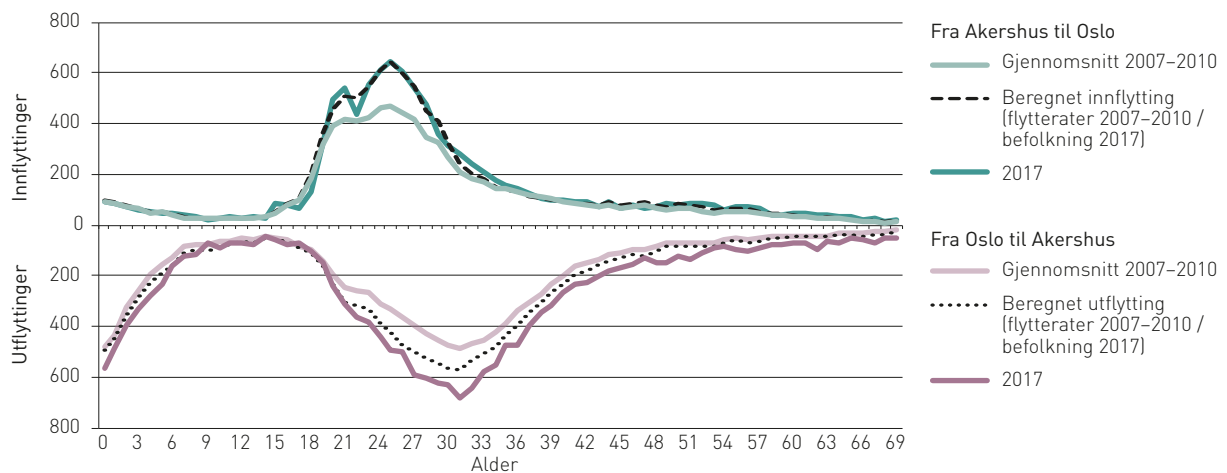

Foto: 07 Media

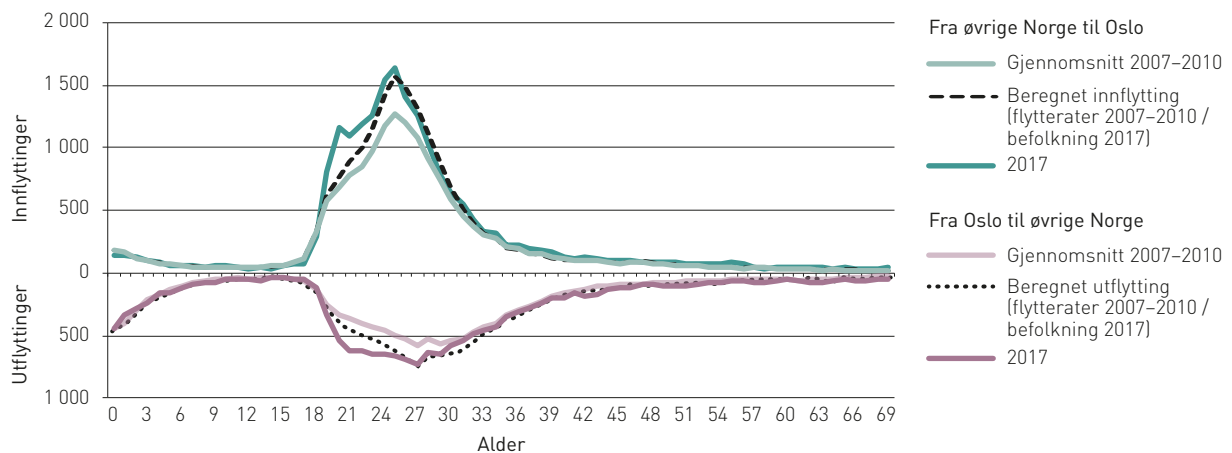
Figur 3. Aldersprofil på netto innflytting til Oslo fra henholdsvis Akershus og Norge for øvrig (utenom Akershus). Gjennomsnitt 2007–2010, 2011–2014, 2015–2016 og 2017.

Figur 4. Flytting mellom Oslo og Akershus etter alder. Gjennomsnitt 2007–2010, 2017, samt beregnet flytting med flytterater som i 2007–2010 og befolkning som 1.1.2017.

Figur 5. Flytting mellom Oslo og øvrige Norge (utenom Akershus) etter alder. Gjennomsnitt 2007–2010, 2017, samt beregnet flytting med flytterater som i 2007–2010 og befolkning som 1.1.2017

Sist men ikke minst, endringer i flyttereignskapet kan både skyldes endringer i befolkningens flytteatferd og det kan skyldes endringer i befolkningens størrelse eller sammensetning, f.eks. vekst i en aldersgruppe som flytter ofte. Flytteatferd tallfestes gjerne som flytterater, som sier hvor stor andel av befolkningen som har flyttet i løpet av en gitt periode. Når Oslos folkemengde øker må vi forvente at også antall utflyttinger fra Oslo øker, og motsatt, når folkemengden ellers i landet øker må vi forvente at antall innflyttinger til Oslo øker.

Figur 4 og 5 viser hvorvidt endringer i Oslos innenlandske flyttereignskap kan tilskrives endringer i

flytteatferd eller om endringer i befolkningens størrelse kan forklare det hele.

I figur 4 viser linjen med lys lilla farge antall utflyttinger fra Oslo til Akershus i gjennomsnitt for årene 2007–2010. Andel flyttinger i forhold til befolkningsstørrelse i denne perioden danner så grunnlag for et sett flytterater. Disse kan sies å være et uttrykk for hvordan oslobefolkningens tilbøyelighet til å flytte til Akershus var i perioden 2007–2010. Flytteratene fra 2007–2010-perioden er sammen med befolkningstall for 1.1.2017 benyttet til å beregne den stiplede svarte linjen. Den stiplede svarte linjen viser dermed hvor mange som ville flyttet fra Oslo til Akershus i 2017 gitt at flytte-

tilbøyeligheten i befolkningen var som i 2007–2010. Linjen med mørk lilla farge viser statistikk over faktisk utflytting fra Oslo til Akershus i 2017. Dersom 2017-befolkningens tilbøyelighet til å flytte til Akershus var den samme som i 2007–2010-perioden, ville den stiplede svarte linjen og den mørke lilla linjen ligget oppå hverandre. Det samme gjelder for innflyttinger, bare da i grønn farge, og likeledes i figur 5, for flytteforholdet mellom Oslo og resten av landet.

Figur 4 viser at de faktiske utflyttingstallene for 2017 (mørk lilla linje) viser større utflytting til Akershus enn vi kunne forventet forutsatt samme flyttetilbøyelighet som i perioden 2007–2010 (den stiplede svarte linjen). De fleste aldersgruppene har økt tilbøyelighet til utflytting til Akershus sammenlignet med 2007–2010-perioden. Størst utslag i form av økning i antall utflyttinger er det i aldersspennet mellom 20 og 40 år, men også blant småbarn og personer i 50-årsalderen er utflyttingsnivået høyere enn forventet. Utflyttings-tilbøyeligheten til Akershus har imidlertid ikke økt ekstremt i noen spesiell aldersgruppe, men heller økt moderat i mange aldersgrupper. Størst utslag i antall utflyttinger finner man i de mest flytteaktive aldersgruppene, men den prosentvise økningen i antall utflyttinger er vel så stor i andre aldersgrupper med lavere flytteaktivitet, som f.eks. personer eldre enn 50 år.

Figur 4 viser også at økningen i innflyttingen fra Akershus til Oslo blant 20–29-åringene, nesten fullt ut kan forklares med at det i 2017 bodde flere 20–29-åringene i Akershus enn i perioden 2007–2010. Blant 20–29-åringene som bodde i Akershus ved inngangen til 2017, valgte en like stor andel å flytte til Oslo i løpet av året som tilsvarende aldersgruppe gjorde i 2007–2010-perioden, men etter som det var flere 20–29-åringene å ta av i 2017-befolkningen, har altså antall flyttere økt.

Når det gjelder flyttingen mellom Oslo og landet for øvrig ser vi av figur 5 at befolkningsvekst kan forklare hele den store innflyttingsøkningen i aldersgruppen 24–29 år, men ikke økningen i gruppen 20–23 år. Aldersgruppen 20–23 år fra landet for øvrig hadde med andre ord høyere tilbøyelighet til å flytte til Oslo i 2017 enn samme aldersgruppe hadde snaue ti år tidligere.

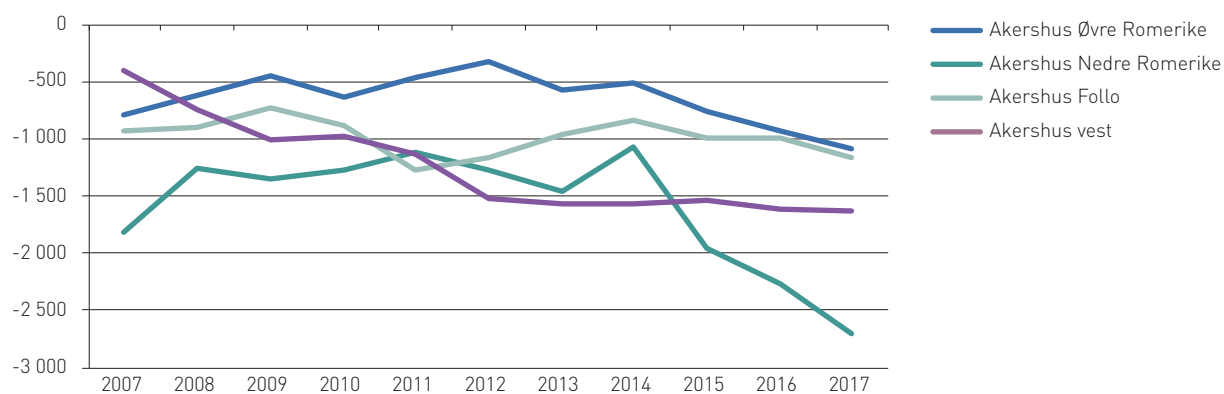
Utflyttingen fra Oslo til landet for øvrig har økt siden 2007–2010-perioden, men noe mindre enn man kunne forventet for småbarn og 28–36-åringene, og noe mer enn forventet for 19–24-åringene.

Etter 2010 har både Oslo og Akershus så vel som resten av landet hatt befolkningsvekst. Dette har bidratt til at størrelsen på flyttestrømmene nå er større enn for noen år tilbake. Befolkningsvekstens fordeling har bidratt til at flyttestrømmen *ut* av

Foto: Colourbox

Figur 6. Netto innflytting til Oslo fra regioner i Akershus. 2008–2017.

Figur 7. Netto innflytting til Oslo etter landbakgrunn.* 2007–2017.

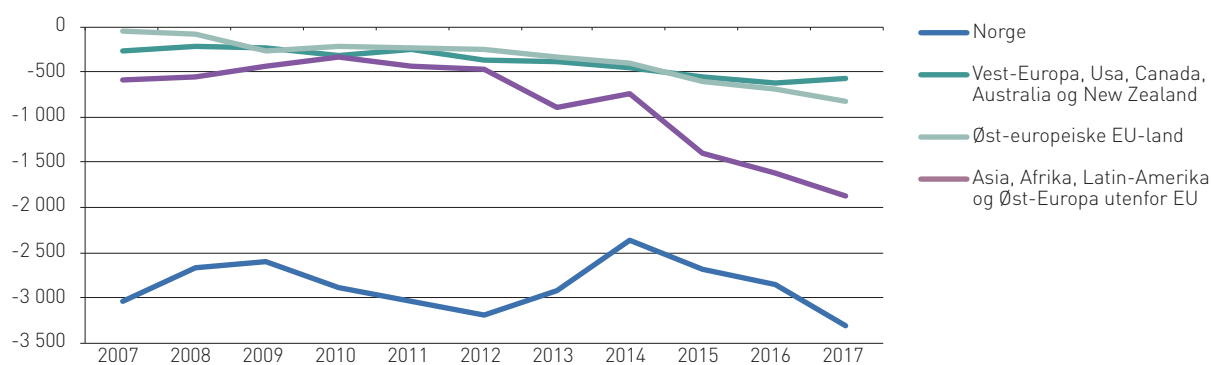

Foto: 07 Media

Oslo har vokst noe mer enn flyttestrømmen til Oslo. Dette har sammenheng med at Oslo har hatt en prosentvis sterkere befolkningsvekst enn landet for øvrig, og dermed har antall potensielle utflyttere fra Oslo vokst relativt sett mer enn antall potensielle innflyttere. Økning i tilbøyeligheten til å flytte fra andre landsdeler til Oslo i enkelte aldersgrupper, har bidratt til å veie opp for noe av den økte utflyttingen. Likevel, når det gjelder endring i flyttetilbøyelighet, er det utflytting fra Oslo til Akershus hvor det er tydeligst at det har vært en utvikling.

Til hvor i Akershus går flyttingene?

Netto utflytting fra Oslo til Akershus har over tid hatt en økende tendens og den har økt spesielt kraftig etter 2014. I figur 6 er det tydelig at økt netto utflytting til Nedre Romerike er en viktig årsak til fallet i nettoutflyttingen de siste tre årene. I perioden 2007–2012 var det særlig Asker og Bærum som bidro til Oslos økende flyttetap til Akershus, men senere har flyttereignskapet mellom Oslo og Asker og Bærum holdt seg stabilt. Etter 2014 har det i hovedsak vært Nedre Romerike og til dels også Øvre Romerike som har bidratt mest til et økende flyttetap for Oslo sin del.

På kommunenivå har særlig Lørenskog utmerket seg de siste tre årene med en betydelig økning i flyttegevinsten fra Oslo. Oslo hadde i 2017 en netto utflytting til Lørenskog på 938 personer, snaut 700 flere enn i 2014. Skedsmo, Nittedal og Sørumsdal hadde i 2017 en samlet flyttegevinst fra Oslo på 1 459 personer, nesten 800 flere enn i 2014.

Økende netto utflytting blant innvandrere

I 2008 var 25 prosent av utflytterne fra Oslo til Akershus personer med innvandrerbakgrunn¹. I 2017 hadde tilsvarende andel økt til 38 prosent. Dette gjenspeiles i flyttereignskapet. Figur 7 viser at innvandrerbefolkningen har bidratt til at nettoinnflyttingen til Oslo fra Akershus har gått stadig mer i minus de siste ti årene. Fra 2014 til 2017 hadde personer med innvandrerbakgrunn fra Asia, Afrika mv.² en økning i årlig nettoutflytting til Akershus på over 1 100. Personer med norsk landbakgrunn har også bidratt sterkt til økt ubalanse i Oslos flyttereignskap etter 2014, med en økning i den årlige netto utflyttingen til Akershus på over 900 personer.

Personer med norsk landbakgrunn står for meste parten av utflyttingen til alle fire Akershusregionene og har samtidig høyere netto utflytting enn noen av de tre innvandrergruppene uansett hvilken av Akershusregionene man ser på. Likevel er det tydelig at personer med innvandrerbakgrunn utgjør en stadig større andel av flyttestrømmen til Akershus. Dette er imidlertid mer framtrædende for flyttestrømmene til Nedre Romerike og Øvre Romerike enn til både Follo og Asker og Bærum.

I alt har utflyttingen til Akershus økt fra 11 720 utflyttinger i 2008 til 17 043 utflyttinger i 2017.

¹ Innvandrere eller norskfødt med to innvandrerforeldre.

² Asia, Afrika, Latin-Amerika, Øst-Europa utenfor EU.

Veksten i utflytting til Akershus blant personer med innvandrerbakgrunn sto for 67 prosent av den samlede økningen i utflytting til Akershus mellom 2008 og 2017. Det kan i alle fall delvis forklares ved at også antall innbyggere i Oslo med innvandrerbakgrunn har økt i samme periode. Innvandrerbefolkningen i Oslo økte fra 140 000 i 2008 til 219 000 i 2017, en økning på 79 000. Som vi allerede har vært inne på er det slik at dersom befolkningen vokser, vil også flyttestrømmen vokse, selv om andelen som flytter skulle holde seg konstant.

Innvandrerbefolkningen ser til Akershus

Størst tilbøyelighet til å flytte fra Oslo til Akershus har personer med bakgrunn fra øst-europeiske EU-land (se figur 8), men flytteratene i denne gruppen har ikke endret seg stort de siste ti årene. Det har vært høy innvandring til Oslo fra øst-europeiske EU-land i samme periode, så selv med forholdsvis stabile flytterater har antall utflyttere til Akershus i denne gruppen økt betraktelig siden 2008, vel og merke fra at temmelig lavt nivå (se tabell 1).

Gruppen som siden 2008 i størst grad har økt sin tilbøyelighet til å flytte til Akershus, er personer med bakgrunn fra Asia, Afrika mv. Denne gruppen har i lengre tid vært mer bofaste i Oslo enn andre grupper, men er nå mer tilbøyelige til å flytte til Akershus enn de med norsk landbakgrunn. Innvandrerbefolkningen fra Asia, Afrika mv. utgjør også en såpass stor del av Oslos befolkning, nærmere bestemt 23 prosent i 2017, at endringer i flytteatferden deres fort får betydelige konsekvenser for Oslos samlede flyttereignskap.

Videre utvikling av flyttemønsteret

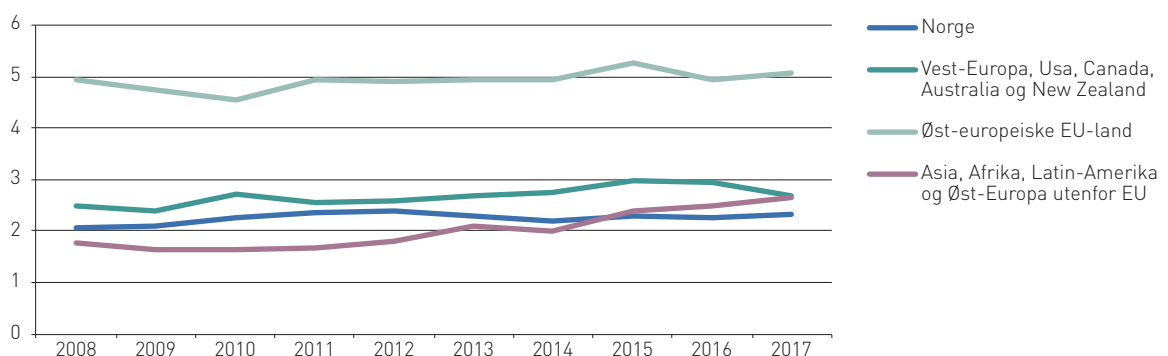
Som vist har det de siste årene vært en økning i oslobefolkningens tilbøyelighet til å flytte ut av Oslo, og tydeligst har denne endringen vært i innvandrerbefolkningen med bakgrunn fra Asia, Afrika mv. Det er vanskelig å si noe sikkert om hvorvidt dette er en varig endring, eller om det er en midlertidig reaksjon, for eksempel på boligprisene i Oslo og en økt prisdifferanse mellom Oslo og Akershus. Hvis det siste er tilfellet kan man tenke seg at dersom utflyttingen til Akershus er tilstrekkelig høy, vil den gi økt konkurranse og etter hvert høyere boligpriser i Akershus, mens det vil kunne ha motsatt effekt for prisene i Oslo. På den annen side kan det være andre faktorer ved Akershus som tiltrekker. En økning i antall arbeidsplasser i Akershus kan ha bidratt til økt utflytting fra Oslo. For mange er trolig også jobb-reisetid til Oslo og utbygging av kollektivtilbud viktige hensyn å ta i forbindelse med utflytting.

På lengre sikt vil den økte utflyttingen til Akershus antagelig bidra til økt innflytting til Oslo. Mange av utflytterne er barnefamilier, og når barna etter hvert kommer i 20-årsalderen, vil sannsynligvis mange av dem flytte tilbake til Oslo for å studere eller jobbe.

Kilde til statistikk:

Statistisk sentralbyrå

Figur 8. Flytterater. Antall flyttinger fra Oslo til Akershus i prosent av antall personer bosatt i Oslo ved inngangen av året, fordelt etter landbakgrunn.* 2008–2017.

* For personer født i utlandet med utenlandsfødte foreldre, er landbakgrunn eget fødeland. For personer født i Norge der begge foreldre er utenlandsfødte, er landbakgrunn foreldrenes fødeland. I de tilfeller der foreldrene har ulikt fødeland, er det morens fødeland som brukes.

Foto: Colourbox

Tabell 1. Innenlands flytting til og fra Oslo samt netto innflytting fordelt på regioner og landbakgrunn. 2008, 2014 og 2017.

Til/Fra	Landbakgrunn	Flyttinger fra Oslo			Flyttinger til Oslo			Netto innflytting		
		2008	2014	2017	2008	2014	2017	2008	2014	2017
Akershus i alt	I alt	11720	14517	17043	8208	10557	10467	-3512	-3960	-6576
	Norge	8735	9565	10484	6063	7195	7172	-2672	-2370	-3312
	Vest-Europa mv.	604	1013	1072	397	566	505	-207	-447	-567
	Øst-europeiske EU-land	517	1244	1507	439	838	676	-78	-406	-831
	Asia, Afrika mv.	1864	2695	3980	1309	1958	2114	-555	-737	-1866
Øvre Romerike	I alt	1430	1628	2217	812	1129	1136	-618	-499	-1081
	Norge	1025	974	1207	609	748	731	-416	-226	-476
	Vest-Europa mv.	69	110	122	31	53	63	-38	-57	-59
	Øst-europeiske EU-land	52	194	252	32	102	96	-20	-92	-156
	Asia, Afrika mv.	284	350	636	140	226	246	-144	-124	-390
Nedre Romerike	I alt	3529	4209	5563	2269	3145	2864	-1260	-1064	-2699
	Norge	2367	2432	2899	1528	1894	1778	-839	-538	-1121
	Vest-Europa mv.	145	261	288	96	147	96	-49	-114	-192
	Øst-europeiske EU-land	166	408	576	139	326	235	-27	-82	-341
	Asia, Afrika mv.	851	1108	1800	506	778	755	-345	-330	-1045
Follo	I alt	2905	3406	3771	2013	2572	2610	-892	-834	-1161
	Norge	2345	2484	2603	1586	1964	1904	-759	-520	-699
	Vest-Europa mv.	147	245	273	81	127	121	-66	-118	-152
	Øst-europeiske EU-land	90	257	277	67	130	116	-23	-127	-161
	Asia, Afrika mv.	323	420	618	279	351	469	-44	-69	-149
Akershus vest	I alt	3856	5274	5492	3114	3711	3857	-742	-1563	-1635
	Norge	2998	3675	3775	2340	2589	2759	-658	-1086	-1016
	Vest-Europa mv.	243	397	389	189	239	225	-54	-158	-164
	Øst-europeiske EU-land	209	385	402	201	280	229	-8	-105	-173
	Asia, Afrika mv.	406	817	926	384	603	644	-22	-214	-282
Norge for øvrig (utenom Akershus)	I alt	12718	14971	16216	15939	19033	20416	3221	4062	4200
	Norge	10700	11800	12385	12568	14146	15004	1868	2346	2619
	Vest-Europa mv.	454	633	664	403	730	642	-51	97	-22
	Øst-europeiske EU-land	338	535	669	280	641	718	-58	106	49
	Asia, Afrika mv.	1226	2003	2498	2688	3516	4052	1462	1513	1554
Innenlands i alt	I alt	24438	29488	33259	24147	29590	30883	-291	102	-2376
	Norge	19435	21365	22869	18631	21341	22176	-804	-24	-693
	Vest-Europa mv.	1058	1646	1736	800	1296	1147	-258	-350	-589
	Øst-europeiske EU-land	855	1779	2176	719	1479	1394	-136	-300	-782
	Asia, Afrika mv.	3090	4698	6478	3997	5474	6166	907	776	-312

OSLOSPEILET

MER INFORMASJON:

Oslostatistikken: www.oslo.kommune.no/statistikk

Abonner på oppdatert statistikk om miljø, helse, befolkningsutvikling og utdanning ved å sende en mail til oslostatistikken@byr.oslo.kommune.no

Oslo kommune

RETURADRESSE:

Oslo kommune,
Byrådsavdeling for finans
Rådhuset, 0037 OSLO